

NYE HORISONTER UD- og INDVANDRING

Vandringer mellem lande og kontinenter har været kendt igennem historiens lange forløb. Af mange forskellige årsager, krige, sociale forhold, klima m.v.



KIMBRERNE

Kendt er historierne om kimbrenne fra Himmerland, der omkring 120 f. Kr., sammen med andre folkestammer søgte mod syd, og kunne true det mægtige romerrige. Disse hændelser er markeret i Rebild, bl.a. med Kimbrer-stenen, udført af billedhuggeren Anders Bundgård.

NUTIDIGE VANDRINGER

Danmark har en øget tilstrømning fra de østeuropæiske lande af folk, der søger bedre arbejdsmuligheder, og et voksende antal flygtninge fra de krigshægede lande i Mellemøsten kommer til landet. Afrikanske flygtninge

kryster i tusindvis Middelhavet med kurs mod Italien, Grækenland m.fl. Der er i de enkelte lande store politiske forskelle på hvordan, og hvem man ønsker at modtage som flygtninge/indvandrere. Disse problemstillinger er højaktuelle her i 2015.

SOCIALE OG ØKONOMISKE FORSKELLE I 1800 TALLETS LANDBOSAMFUND

ÅRSAGER OG FAKTA 1800 tallets vandringer

- Et århundrede med voldsom udvandring fra Europa
- En voksende overbefolkning i Europa
- Dårlige sociale kår og arbejdsløshed
- Regulær hungersnød i Irland og Sverige
- 52 millioner mennesker fraflytter i perioden 1850-1920 det europæiske kontinent
- 34 millioner alene til USA
- Mellem 300-400.000 danskere udvandre i perioden, hovedparten til USA
- Flere tusinde svenskere udvandre til Danmark

DEN DANSKE UDVANDRING fra 1850-1920

- Fra 1850 udvandre 3-400.000 danskere
- 10% af befolkningen
- Udvandringen sker med ønske om en ny tilværelse og bosætning
- Over 70 år er der 3-4 perioder med øget udvandring
- Indbyggertallet vokser i perioden fra 1,4 millioner indbyggere til 3,2 millioner
- En lavere børnedødelighed skaber en øget befolkningstilvækst

LITTERATUREN

En række forfattere behandler i deres forfatter-skaber tidens fattigdom og samfundets sociale uligheder

HENRIK PONTOPPIDAN (1857-1943) skriver novellesamlingen "Landsbybilleder" om husmændenes vilkår

JEPPE ÅKJÆR (1866-1930) skriver om landarbejdere og tyendes kår og anklager bønder og samfundet

JOHAN SKJOLDBORG (1861-1936) skriver socialrealistiske bøger om samtiden



Havdalshuset i Skørping omkring år 1900. Foto Ingeborg Hansen.

DEN STORE FORSKEL PÅ HØJ OG LAV

I Danmark opleves store sociale og økonomiske forskelle i 1800 tallet. Den store befolkningstilvækst, primært i landområderne, giver stigende arbejdsløshed og mangel på jord. Store grupper må klare sig som husmænd og landarbejdere, under dårlige sociale kår.

Tilflytningen til byerne voksede som en reaktion herpå, og trods en begyndende industrialisering kunne den slet ikke optage behovet for arbejdspladser. Det resulterede i store grupper af dårligt stillede familier, og kombineret med arbejdsløshed, stort set uden rettigheder i samfundet, bl.a. frataget stemmeret. Desuden var sociale ydelser stort set ikke eksisterende.

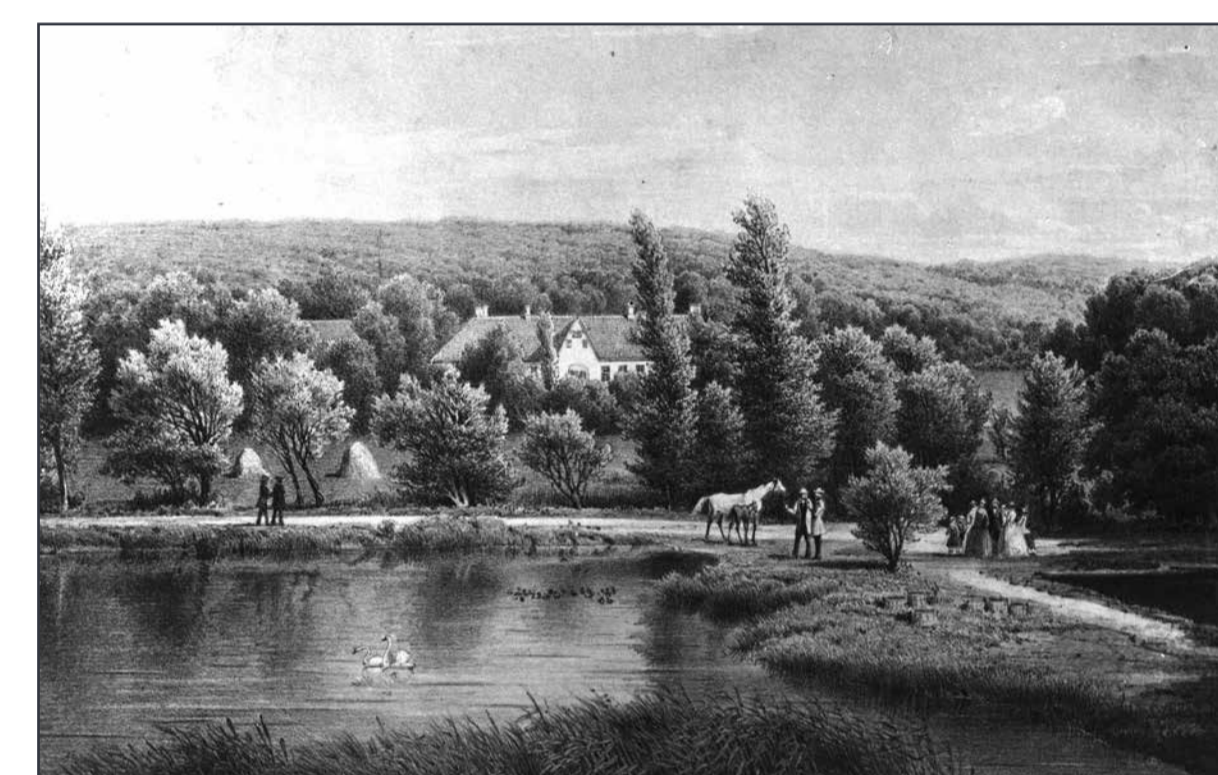
Landbefolkningen var opdelt i forskellige socialgrupper, nemlig godsejere, gårdmænd, husmænd/daglejere og tyende.

OPRIGTIG INDIGNATION

Forfatteren Jeppe Åkjær beskriver den manglende hygiejne, der er for landproletariatet. Arbejdstiden er mindst alle døgnets lyse timer, lønnen er ussel og en umenneskelig behandling er snarere reglen end undtagelsen. Prygl, åndelig mørke og sygdom går igen. Ligeledes omtales brændevinens svøbe. Det er især Åkjærs bog "Vredens Børn", der udkom i 1904, der rejste et ramaskrig blandt borgerskab og storbønder. Allerede inden bogen udkom, havde Åkjær i flere år gjort opmærksom på problemerne i avisartikler og ved foredrag.

Vredens børn – Åkjærs roman om tæsk, sult og druk og et nyt land

Romanen skildrer drengen Pers vej, fra han som 11 årig forlader hjemmet for at blive fæstet til en bonde, til han som voksen bryder op og rejser til Amerika. Han prøver på sin krop, hvad det vil sige at tilhøre det nederste lag af landproletariatet, nemlig tyendet. Han starter som hyrdedreng med tæsk og gennemblødte klæder. Dernæst bliver han tjenestekarl, med hvad det indebærer af uhumske værelser og drikfældige kolleger. Han bliver dernæst daglejer, som er det højeste fattigfolks børn kan drive det til. Da Per bliver socialist, er det pludselig ikke muligt for ham at få arbejde og da forældrene indbrænder, kapper han båndene og drager til det nye forjættede land USA.



Buderupholm Hovedgård.

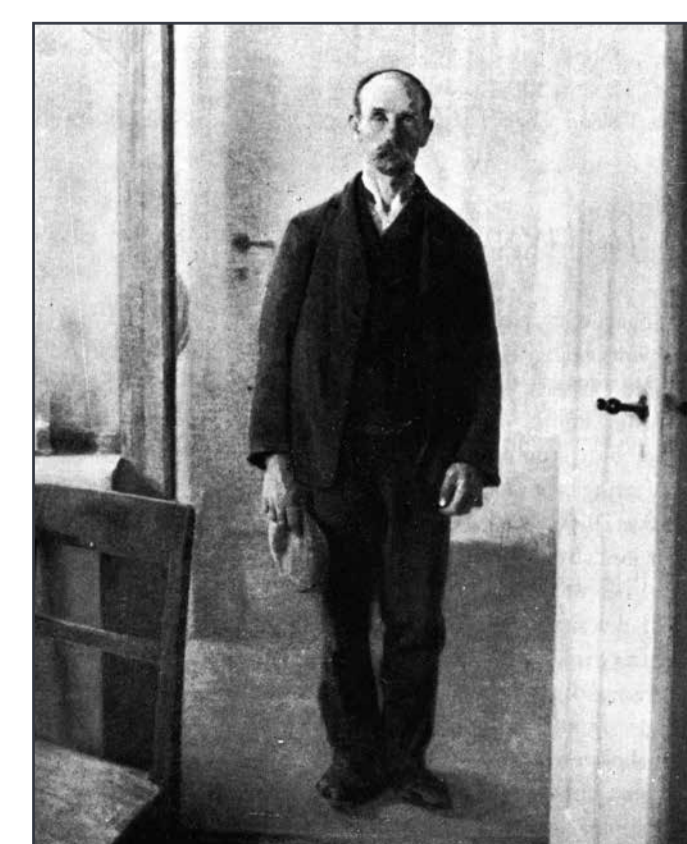
GODSEJERE OG HUSMÆND

Godsdriften krævede mange hænder, og efter afvikling af fæstesystemet blev arbejdskraften hovedsagelig hentet blandt husmænd og landarbejdere. Det betød også at godsejerne, via deres markante politiske indflydelse i 1800 tallet, ønskede at bibeholde husmændene som arbejdskraftreserve, hvilket betød, at nyoprettede husmandsbrug blev for små til at kunne ernære en familie. Husmanden var tvunget til at gå på dagleje, og forsømte dermed eget landbrug – medførende yderligere social elendighed.

Omkring 1885 angives der at være 190.000 husmænd og landarbejdere, nogle med jord og andre kun en have.

REAKTIONEN – FRA VREDE TIL BEDRE VILKÅR

Den socialrealistiske litteratur satte gang i debatten om forholdene for landproletariatet, og især Vredens Børn tændte et bål. Over tusind avisartikler med indlæg for og imod. De store landbrug ville ikke miste deres billige arbejdskraft, men der blev politisk vilje til at sætte ændringer i gang med nedsættelse af en tyendekommission og ny lovgivning på vej. For husmændene kom der også bedre politiske vinde i tiden op mod 1. verdens krig med oprettelse af nye husmandsbrug. Også socialforsorg og fattiglovgivning blev forbedret med socialreformer i 1890'erne, om end det var små skridt fremad.



"En sulten ved døren" Gengivet efter fattigmaleren Carl V. Meyer, fra bogen "På Fattighuset" af Ingeborg Christmas Møller.

GÅRDMÆND – FRA HOVERI TIL SELVEJERE

Gårdmændene blev en markant gruppe i samfundet. Efter at have købt deres fæstegårde til selveje slap gårdmændene for tvunget hoveri på godserne og kunne udvikle deres egne gårde. Til det brug havde de behov for tyende (karle og piger) og indimellem daglejere. For gårdmandsstanden betød bedre skolegang, højskoler, politisk virksomhed, andelsbevægelsen m.v., at denne gruppe fik indflydelse og bevidsthed som gruppe.

TYENDET – MENNESKER UDEN RETTIGHEDER

Den laveste gruppering i landbosamfundet var tyendet, der må betragtes som stort set uden rettigheder. Husbond havde revselsesret overfor karle under 18 år og piger under 16 år. Tyendet havde ikke stemmeret og skulle registrere flytning ved at fremvise skudsmålsgang. Det store udbud af arbejdskraft gav meget små lønninger, og kost og logi betragtedes som en vigtig del af lønnen.

Retstillingen for tyende blev først ændret markant i 1921.

FATTIGDOM

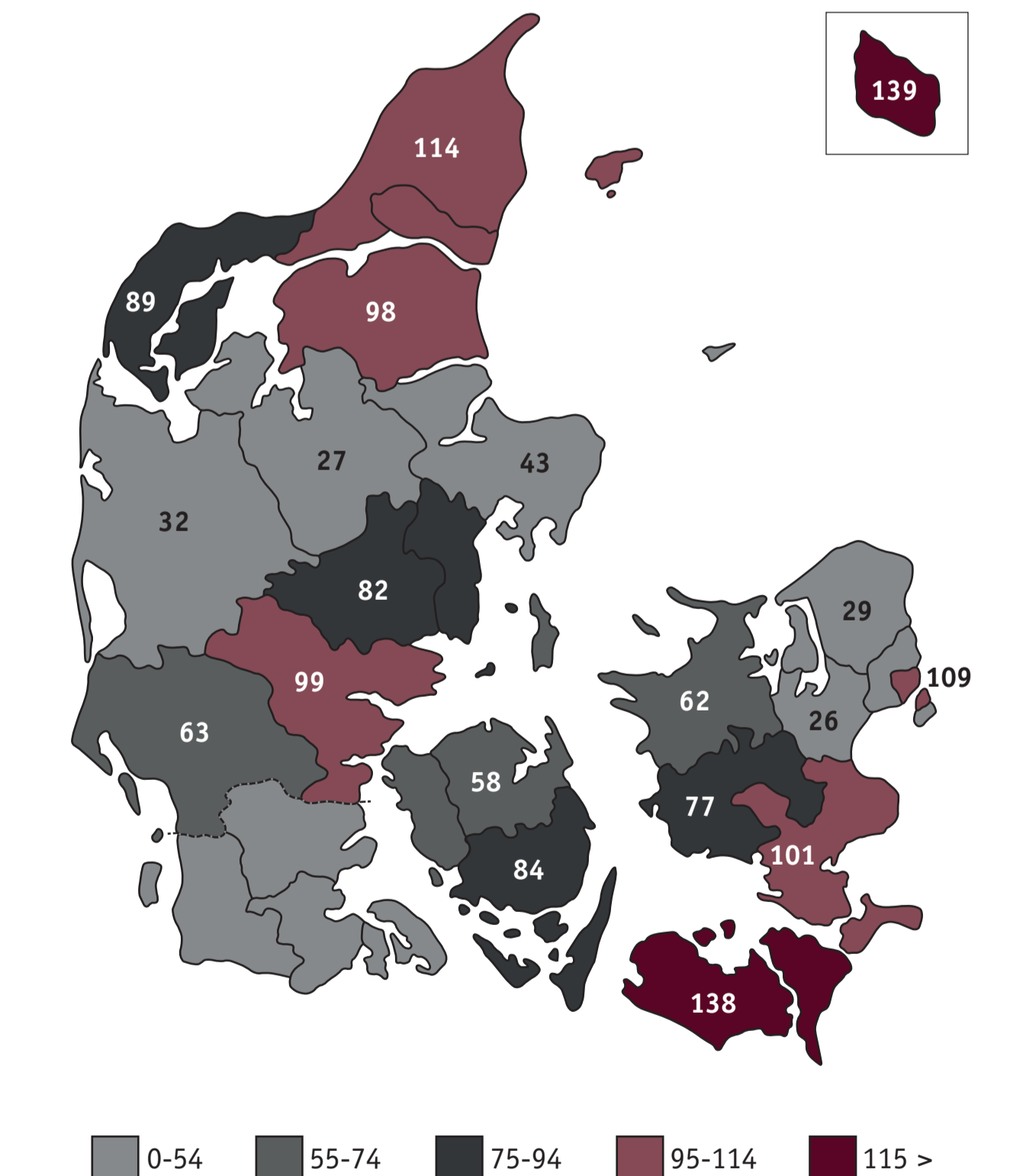
Befolkningstilvæksten og de manglende muligheder for jord og arbejde, såvel på land som i by, medførte store grupper af fattige og ubemidlede familier, der lige klarede sig igennem ved at gå på dagleje. For nogle husmænds vedkommende, samtidig med at arbejde for andre, dyrkede et lille landbrug og egne haveprodukter. Familier uden jordlod var helt afhængige af at kunne få et arbejde. Det store udbud af arbejdskraft betød også for det unge mandskab, tyendet, at der kun kunne gives minimale lønninger, lang arbejdstid, næsten ingen skolegang og sluttelig ingen fremtid til, at det skulle blive bedre. For en stor gruppe af tyende, arbejder- og husmandsfamilier blev udvandringen derfor en reel mulighed.



"Arbejds-las" – gengivet efter fattigmaleren Carl V. Meyer. Fra bogen "På Fattighuset" af Ingeborg Christmas Møller.

DRØMMEN – "PUSH AND PULL EFFEKTEN"

Udvandring handlede i høj grad om drømmen om en ny tilværelse, et bedre liv og mulighed for at erhverve jord og skabe egen virksomhed. En række faktorer skubbede folk ud af Danmark, og der var ligeså mange faktorer, der trak folk til USA. I forskningen omkring ud- og indvandring bruger man betegnelsen "push- og pull-effekten". I Danmark var der en stor gruppe af mennesker med dårlige sociale vilkår, hvor man levede på eller under eksistensminimum. Med ingen udsigt til bedring eller at opnå stemmeret, ja så kunne alt kun blive bedre ved at emigrere. Mulighederne for at erhverve jord, se resultaterne af egen indsats, demokratiske rettigheder, bedre vilkår for familien trak mod det nye. Budskabet spredtes via agitation, udvandragerer, og ikke mindst via korrespondance med familiemedlemmer, der allerede var udvandet og som priste det nye land med opfordring til at tage rejsen over Atlanten.



Kort med statistik over udvandring fra Danmark 1868-1900, efter Kristian Hvidt 1971.

Litteratur:
Dansk Socialhistorie bind 5 – Vagn Dybdahl 1982.
Ingeborg Christmas Møller – På Fattighuset 1978.
Politikkens Danmarkshistorie bind 12 – red. John Danstrup m.fl. 1964.
Ole Sannichsen, Rejsen til Amerika, 2013.
Jørgen Sørensen, "Her kommer fra Dybet", landproletariatet 1880-1915, udkom 1976.

UDVANDRINGEN fra HIMMERLAND

”I hundredtusindvis er danske mænd og kvinder rejst ud, draget vestpå for at skabe sig et hjem i det rige land...”



Arbejdsstyrken på Buderupholm Hovedgård ca. 1900. Der er både fastansatte, landarbejdere og husmænd. Fotograf ukendt.

DET HIMMERLANDSKE LANDSKAB er præget af store forskelle, med Østhimmerlands store skove, folkerige landsbyer, de højeste punkter i Himmerland, kuperet terræn, mens det flader mere ud i Vesthimmerland, der er næsten skovløst, med store hedestrækninger og enge. I øvrigt er de vesthimmerlandske heder mellem Nibe og Løgstør stadig bevarede som unikke naturarealer. I vest har blæsten frit løb over der flade land, i modsætning til Østhimmerland med et bakket terræn.

Herregårdene ligger tættest mod øst, hvor der også er bedre jordbonitet. Her kom en række store godser til at dominere, medens der fandtes halvstore godser i mange af sognene. I vest er kun få større godser, og mellemstore herregårde. Vesthimmerland er et forholdsvis tyndt befolket område, hvor udviklingen først for alvor tager fart med jernbanen og de mange stationsbyer, der opstår i slutningen af 1800 tallet.

STORE FAMILIER MED 10-12 BØRN

”Fem hjem i Skørping Holme kunne i 1880 sende 52 børn til skole i Skørping.”

Sultegrænsen, Peter Riismøller, 1971

Befolkningsstivæksten kom også til Himmerland i løbet af 1800 tallet. I 1801 levede der ca. 35.000 personer i det himmerlandske område, i 1850 48.000 og i 1920 105.000. Den himmerlandske befolkning voksede ud over, hvad landsbyer, udflyttergårde og nyoprettede husmandssteder kunne føde. Den faldende børnedødelighed er stærk medvirkende til den øgede befolkning.

VANDRINGER – UDVANDRING



Jægersborghuset i Hellum Tved, lejehus under Lindenborg gods.

Vandringerne tager fart – først fra land til by – og sideløbende udvandringen til USA. Men byerne kan ikke optage væksten.

De fraflyttede huse og ejendomme bliver hurtigt besat med nye beboere. Der oprettes nye brug ved hedeopdyrkning og udstykning af herregårde. Generelt er brugene for små til at kunne ernære en familie, det var nødvendigt for manden at tage arbejde, mens kone og børn passede landbruget.

Fra Himmerland udvandrede der så mange, at næsten alle himmerlændinge på denne tid har slægtninge i USA. Sogne afgav hele årgange til udvandring.

By/Herred	Udvandring 1868-1903	Befolkning 1880	Udvandring i % af befolkning 1880
Aalborg	3.074	14.152	21,7
Narresundby	269	1.757	15,3
Løgstør	189	1.388	13,6
Nibe	142	1.493	9,5
Hellum Herred	775	7.633	10,2
Kjær Herred	1.668	17.052	9,8
Fleskum Herred	901	9.329	9,7
Slet Herred	591	7.874	7,6
Hornum Herred	584	9.968	5,9
Hindsted Herred	742	12.416	5,7
Aars Herred	365	6.132	6,0
Gislum Herred	213	6.233	3,4

Statistik over de udvandrede fra de himmerlandske herreder 1868-1903. Kilde: Henning Bender, Fra Himmerland og Kjær Herred, 1996.

”I hundredtusindvis er danske mænd og kvinder rejst ud, draget vestpå for at skabe sig et hjem i det rige land, de hørte fortælle om i karlekamre og folkestuer. Hjemme så de kun armod, overbefolkning og slæb for brødet. I Amerika var sliddet vel ikke mindre, men det var de ikke så bange for. Deres frygt var at sliddet skulle være nytteløst.”

Peter Riismøller

SOCIALE FORHOLD

”Lars Kjær i Rebild tærskede med plejl på Bundgården. Det gav 66 øre om dagen, et rugbrød kostede 60 øre, – men han fik da kosten.”

Peter Riismøller, Sultegrænsen 1971

Befolkningsoverskuddet i 1800 tallets Himmerland medførte en voksende gruppe af fattige. For de små husmænd og jordløse familier bestod overlevelsen i at arbejde på godserne og hos gårdmændene. Der var arbejde i skovene, mergelgravning, vejarbejde m.v. Typisk foregik det meste af disse beskæftigelser som sæsonarbejde. Desuden betød det store udbud af ledige hænder, en yderst minimal løn.

For nogle kunne lidt småhåndværk/husflid give et lille supplement til indtjeningen, eks. kurvebinding. I skovegnene kendes ”bærkoner”, der i bærtiden sagtens kunne afsætte tyttebær, hindbær og blåbær på markedet i Aalborg. Krybskytteri var også en måde at få mad på bordet, eller ved videresalg af kød.

Der arbejdes i kridtgraven i Sejlstrup. Fotograf ukendt.



Stenslagning ved Torup. Hele familien er kommet med på billedet. Fotograf ukendt.



FRA SULT TIL FATTIGGÅRD



Flyttedreng ca. 1915 i Rebild Skovhuse, Kresten Hyltdgaard. Fotograf Jensen, Skørping.

Der kunne sagtens være perioder, hvor der ikke var arbejde at få ikke engang for kosten. For adskillige familier krøb nøden og sulten frem, der var ikke mad at sætte på bordet. En frygtelig og desperat situation, at måtte gå i seng uden mad. Ofte var det børnerige familier, det handlede om, og selvom børnene allerede inden konfirmationsalderen måtte ud at tjene, var der som regel mindre søskende, der skulle mættes. At gå tiggergang til sognet eller naboen var meget nedværdigende.

Familier gik i opløsning, endte på fattiggården, og børnene på sognet, ofte som ”udlicitering” til bønder for den laveste pris.

”Det banker på døren, og da mor lukker op, står Christiane udenfor og siger med forknyn stemme:

Jeg har slet ikke noget at give de bette til morgen.

De bette var vores legekammerater, og Christiane var såvis ikke nogen betler, men en pilgrimsløber, som i dag var overmandet af de smalle måneders mangel, og havde set sin flittige mand gå på arbejde uden davre.

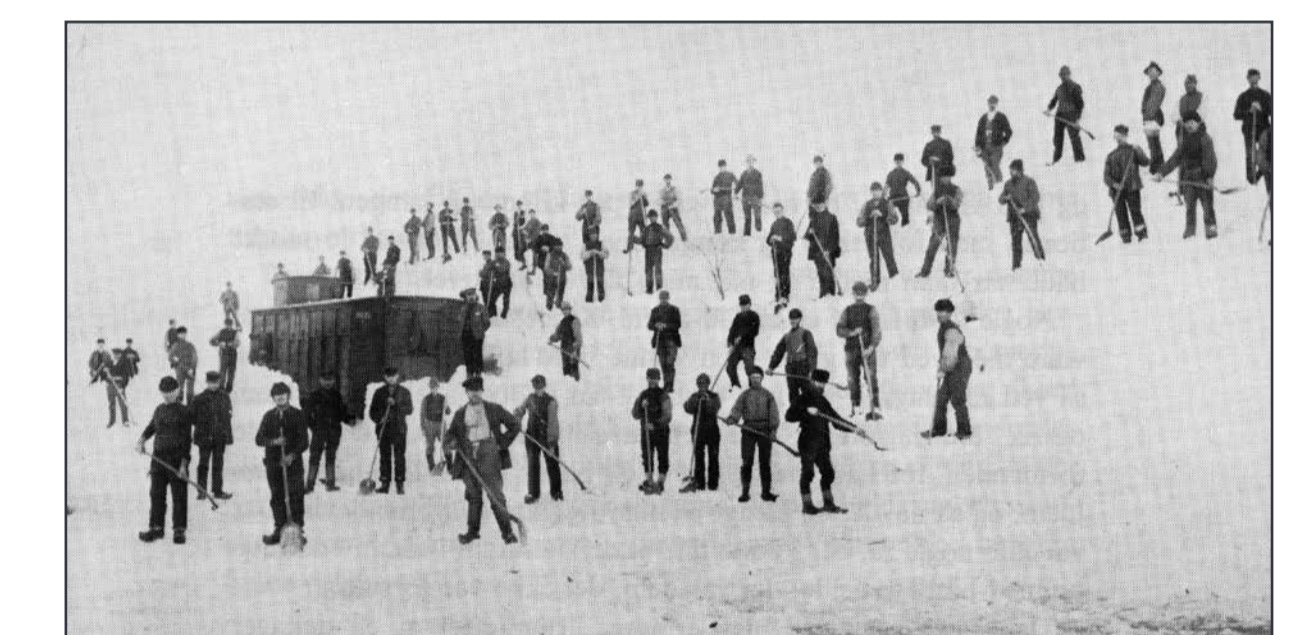
Hun drog trøstet af gårde med brød, smør og mælk, og jeg var stolt på familiens vegne, indtil min ældre søster hviskede: Jamen hvad så i morgen.”

Sultegrænsen, Peter Riismøller

SNE SKABER ARBEJDE

I 1900 fæg jernbanen gennem Rold Skov til med sne fra midten af januar til omkring påske. Den eneste måde at få sneen fjernet var med håndkraft og skovle. Jordløse og husmænd strømmede til fra de omliggende sogne for at få del i dette uventede arbejde, og det endda til 3 kr. om dagen. Det var det samme, som kunne tjenes ved tærskning en hel uge. Flokken af snekastere havde rottet sig sammen og presset banen til en dagløn på 3 kr. Hvis ikke, så ville de strejke, – og med det vejr var det umuligt at få andre ryddere frem.

Det var hårdt arbejde, sneen skulle kastes op i dynger på flere etager. Flere af snekastere kunne ikke holde til arbejdet, de var simpelt hen præget af årstiden og arbejdsløshed med mangel på ordentlig føde og var i en tilstand af vintersvaghed, som Peter Riismøller udtrykker det i bogen Sultegrænsen, der udkom 1971.



Fotografiet af de mange snekastere blev taget af en fotograf fra Illustreret Tidende, som det var lykkedes at komme igen-nem med toget i år 1900. Kilde: Sultegrænsen.

”Ved middagstid faldt også Mads Knudsen fra, men til ham samlede de Otteruphuse mænd sammen af den første dagløn, så Mads kunne få noget ordentlig føde i nogle dage, og på denne vis komme ind i snejakkert igen”

Peter Riismøller, Sultegrænsen, 1971

UDVANDRERAGENTEN

I Hadsund kunne der bestilles rejse og billetter til udvandrerskibene hos bødker A. C. Gade. Han repræsenterede Skandinavien-Amerika Linien. Gade førte udvanderprotokol, der omfattede et 20 års forløb, sluttende 1931. I denne periode formidledte han udrejse til 249 personer.

SKANDINAVIEN-AMERIKA LINIE

Vil De til Amerika?
Køb da Deres Billet hos:
Bødker
A. C. Gade,
Hadsund.
Telefon Nr. 131.

N.B. Agent for den danske og flere engelske Linier.

Gades udvanderannonce. Himmerlandske Rids s.161.

Kilder:
Peter Riismøller, Sultegrænsen, udkom 1971.
Henning Bender, art. Udvandringen fra Aalborg omt 1868-1903, fra Himmerland og Kjær Herred 1996.
N. C. Skidwad, art. Den Store Rejse i Himmerlandske Rids, Forsikringselskabet Himmerland 1988.

DE OVERFLØDIGE OVERSKUDET

“... Kartoffler med vandsovs, hvori der var løg og salt, som eneste ret til middagsmad.”

Marinus Langeland

DE VALGTE AT BLIVE HJEMME – LANGELANDFAMILIEN

“Mine forældre havde købt 20 td. land hedejord, og herpå fået bygget et hus af kampesten. Huset var indrettet til beboelse samt stald og laderum. Jorden var en afsidesliggende lod fra en gammel hedegård og var næsten tilgroet med lyng og meget forsulten eller udpint. Faders besætning var en hest og en ko. Meget af foderet måtte han bjerge fra den nære hede”.

Marinus Langeland



Husmandssted i Fræer

Marinus Langeland voksede op i et miljø på Skørping egnen og fortæller om nogen om de overfløede, over-skudtet, der ikke var plads til. Forældrene var Niels Pedersen Langeland og Mette Johanne Poulsen. De fik i deres ægteskab 8 børn, hvoraf tre døde som børn, to udvandrede senere til USA.

Marinus Langeland og broderen Peter blev begge pionerer og foregangsmand indenfor husmandsbevægelsen, både i praksis og organisatorisk. De fik begge ejendomme ved udstykningen af herregården Store Restrup i 1912.

AD SANDEDE VEJE

I erindringsbogen fortæller Marinus Langeland om forældrenes Niels Peter Langeland og Mette Johannes liv og levned, samt selvfølgelig om egen opvækst i Skørping og Skindbjerg. Det er på mange måder beskrivelsen af de forhold "overskudsfamilierne" fik i Himmerland, tilsvarende andre steder i Danmark. Vi følger Niels Peders og Mette Johannes livsforløb suppleret med uddrag fra erindringsbogen.

SVERRIGSHUS

– HEDEJENDOMMEN I SKYGGEN AF FATTIGDOMMEN
Niels Pedersen Langeland blev født i Aalborg 1866 og Mette Johanne i Gunderup 1845. De kom begge fra udprægede fattige miljøer, men kunne dog efter giftermål overtage en hedejendom ved Sverrigshus (Skørping Station) på 20 td. Land. Det må have været omkring 1867.

Jorden ved Sverrigshus var udpint og ikke i kultur, og udkommet rækker ikke til forbedring af driften eller jorden. Dagligdagen præges af sliddet og problemer med at skaffe føden og et lille udkomme af ejendommen. Det blev ofte til sulteføde, uden megen næring.

DAGLEJE – NÅR EGEN JORD IKKE SLÅR TIL

Når hedebruget ikke kunne give til føden, så var der ikke andre muligheder, end at tage forefaldende arbejde, eks. i skoven, tærskarbejde på gårdene o.l.

SALGET AF HEDEJENDOMMEN – FRA SELVEJER TIL "SVINHUSET"

Niels Pedersen Langeland opgiver at drive ejendommen, han var nu også blevet mere landarbejder end husmand. Familien beslutter sig for at sælge, inden de må gå fra stedet. Den næste bolig er et lejehus, sandsynligvis i Gl. Skørping. Huset, kaldet "Svinehuset" eller "Smedehuset", er meget forfalden og har nærmest været hjemsted for en smugkro og landvejsens folk.

“Jeg husker ham tydelig, når han næsten segnefærdig vendte hjem sent på aftenen fra de fjernliggende arbejdspladser. Han kom over den vejløse hede ad de lyngbræmmede stier, ofte alkende i sne til sine knæ. Måske havde den lange, hårde arbejdsdag givet ham 30-35 øre eller mindre i daglon. Når trætheden var rystet af, tog han fat på at lave træsko i sene aftenstimer, og om morgenen ved lys.”

Marinus Langeland

I SMEDEHUSET – PÅ RANDEN AF FATTIGFORSORG

Familien skulle nu klare sig ved Niels Peders dagleje. Desuden kunne der dyrkes grønsager og kartofler i den til huset hørende have. Opholdet i Smedehuset blev nærmest et mareridt, omgivet af alkoholiserede naboer og fritgående husdyr, der raserede deres have. Hele tiden er der risikoen for at stå uden arbejde, og dermed være overladt til fattigforsorg. De sidste år i Smedehuset bliver dog præget af nye naboer og godt naboskab. Familien får mulighed for at flytte til Skindbjerg, hvor en onkel vil udvandre. Efter en gammel aftale skulle Niels Peder så overtage ejendommen i Skindbjerg. Det sker i 1881.



Høstarbejde ved Astrup.

SKINDBJERG – ET LIV I YDERSTE FATTIGDOM

Huset i Skindbjerg er bygget i bindingsværk og rummede både beboelse og stald. Der hørte ca. 3,5 td. land sandjord og bakker til stedet. Greven på Lindenberg ejede huset, der blev betalt med en lejeafgift på 20 kr. om året. Tilværelsen består dog stadigvæk af Niels' skiftende arbejdspladser, ligesom Mette Johanne tager arbejde på gårdene rundt om. Desuden supplement i egne produkter fra have og landbrug.

EN RØGTERPLADS

– NIELS PEDER SLIDER SIG IHJEL

Efter de første hårde år i Skindbjerg lykkes det dem at få både en ko, får og en gris. Et par hårde vintre betød mangel på arbejde og Niels Peder måtte tage en røgterplads langt borte fra hjemmet. Det betød, at han måtte bo på gården og kun var hjemme om søndagen med de 3,5 kr., som ugelønnen kunne blive til. Arbejdet i stalden var hårdt, og dertil måtte Niels Peder tage til takke med et uhumsk og sundhedsfarligt røgterkammer. Det gav ham et knæk, og han blev syg bl.a. med giftfeber.

For at redde skærene tager Mette Johanne arbejde i skoven med plantning. Det reddede denne periode og de slap for fattigforsorg. Det noteres dog, at der er et godt naboskab i Skindbjerg. Nabokonerne kommer i den svære tid ofte med mad til familien.

Niels Peder dør pludselig i 1895, under sit arbejde på Lindenberg. Hans arbejdsevne var pga. sygdommen nedsat, og han blev mere og mere tungsindig, han var totalt slidt op.

Marinus Langeland prøver selv de hårde vilkår som landarbejder og får sin del af sygdom og mén af den hårde tilværelse. Dette kombineret med mangelfuld og nærende kost nedbryder mennesker både fysisk og psykisk.

“Jeg mener, at den første tid, vi var i Skindbjerg, var mine forældre udsat for den mest forpinte fattigdom i deres liv. Det var en dårlig arbejdsplads på den egen, og næsten alle husmændene var dengang landarbejdere. Og som vi børn voksede til, blev det mere vanskelig for moder at få føden til at strække til. Fader fik som regel 33 øre i daglon, og så kosten om vinteren. Jeg mindes, der var en der prøvede at presse ham ned i 25 øre.”

Marinus Langeland

MARINUS LANGELAND

– EN FORETAGSOM OG DRIFTIG MAND

Marinus Langeland flytter nu hjem til moderen, hvor de skal opretholde livet på det lille husmandssted. Med stort slid og foretagsomhed lykkes det at få ejendommen i drift og udbygget med nye initiativer eks. biavl, havebrug og hønseri samt forbedringer af jorden. Marinus får vogn, og trækraften er bedriftens to køer.

FRA FATTIGT HUSMANDSTED – TIL PRÆMIEBRUG

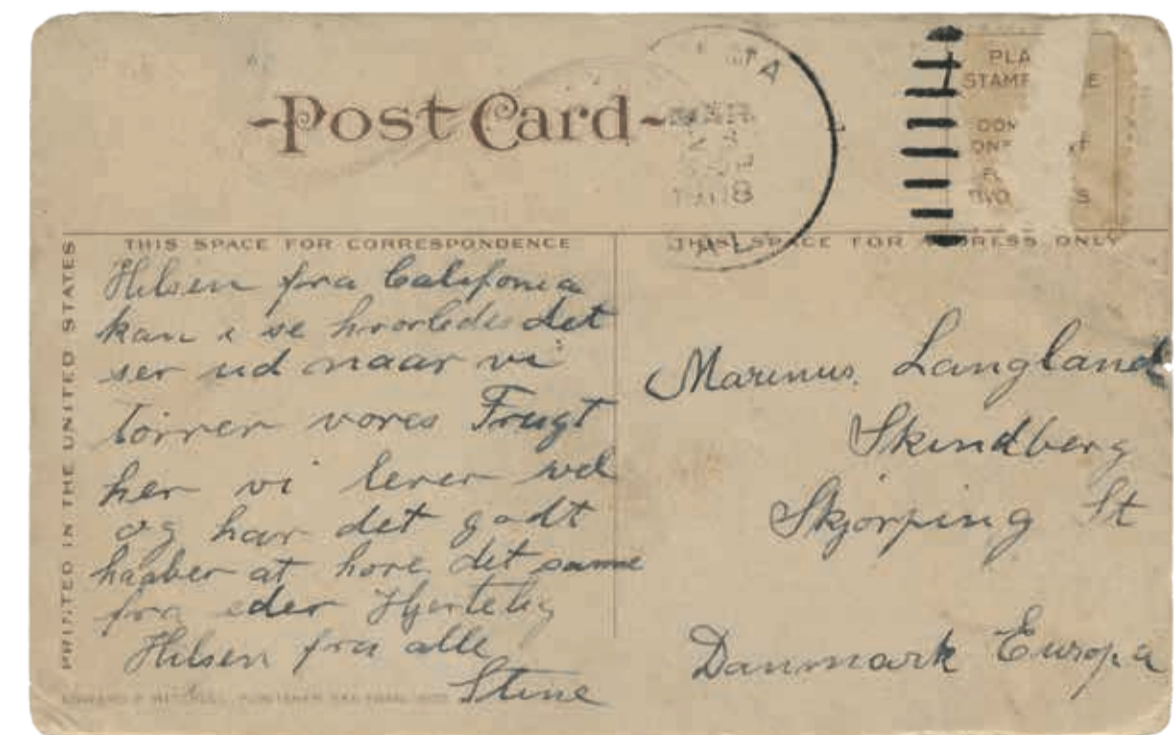
Mor og søn får skabt et lille veldrevet husmandssted, der oven i købet præmieredes af husmandsforeningerne. Marinus Langeland tager et højskoleophold og broderen Peter træder til.

Omkring 1912 sælger de ejendommen og køber større husmandssteder på St. Restrup udstykningen, samtidig med engagementet indenfor husmandsbevægelsen.

DE DER UDVANDREDE – LANGELANDFAMILIEN



Poul Langeland ved ankomsten til USA som 21 årig.



Jens og Kirstine dyrker frugtavl, hvilket vises på postkortet, sendt til Danmark med følgende tekst på bagsiden:
“Hilsen fra California, kan I se, hvorledes det ser ud, når vi tørrer vores frugt, her lever vi del og har det godt, håber at høre det samme fra eder Hjertelig hilsen fra alle, Stine”. 1908.

Langelandfamilien bidrager også til udvandringen. Søkende til Niels Pedersen Langeland udvandre, ligesom søskende til Marinus Langeland tager turen over Atlanten.

Anders Christian Langeland med familie udvandre til Yankton, South Dakota i 1878. De kommer fra Vesthimmerland, hvor han bl.a. ernærede sig som grøftegraver. Chresten Langeland med familie udvandre til New York City 1881. De havde lejemålet på ejendommen i Skindbjerg, som Niels Pedersen Langeland overtager efter ham.

I næste slægtled udvandre Poul og Kirstine, der er søskende til Marinus Langeland. De ender begge ad forskellige veje i byen Selma i Californien.



Poul og Nielsines farm i Iowa.

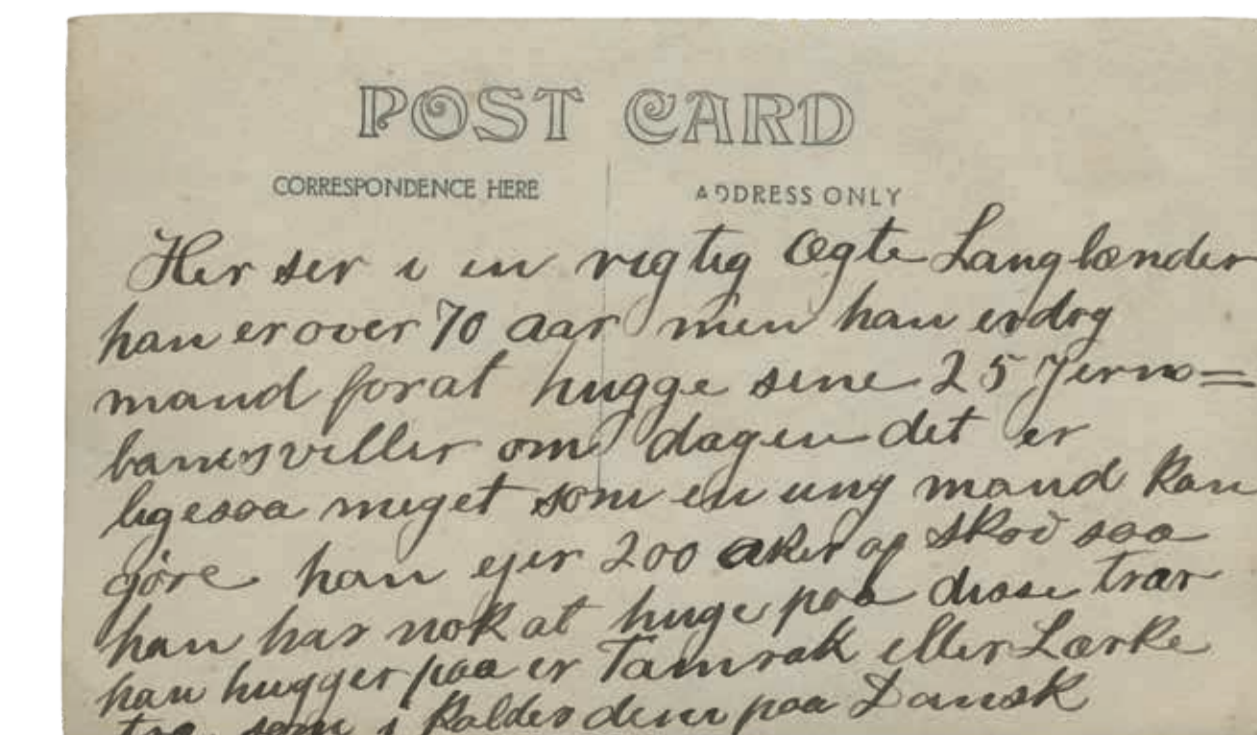
KIRSTINE LANGELAND – MED ONKEL TIL AMERIKA

Kirstine Langeland udvandre i 1888 og rejser til USA, som 12 årig sammen med en onkel. Om årsagen til udrejsen fortæller Ellen Langeland, “Kirstine var ude at tjene, og en dag da hendes mor ville se til hende, gik hun og var murerarbejdsmand og fik ikke nok at spise. Så fik hendes mor arrangeret, at hun kom med en onkel, der var hjemme fra USA”.

Kirstine vokser op i USA og møder Jens, som også er indvandrer fra Danmark. De flytter noget rundt, men i 1911 er de i Selma i Californien. Her driver de en mindre ejendom. Området var kendt for hvedeavl og senere for frugtavl, bl.a. fersken, blomster, grapefrugt og rosiner.



Skovarbejde. Langelænder med økse.



Bagside af kortet.

Kilder:
Jens Langeland, København – fra hjemmesiden der omhandler Peter Langeland, bror til Marinus Langeland, med diverse familieoptegnelser om Niels Pedersen Langeland, dennes familie, og optegnelser om dem der udvandrede.
Derudover Langeland arkivet på Spillemands-, Jagt- og Skovbrugsuseet i Rebild.

SØREN PIESEN

HAUBRO

HIMMERLAND

”Så var det at vi rejste herover. – Her har sku også været slid og hårdhed, men man fik da et stykke land at arbejde med. Man kan gøre det, som man vil, – være sin egen herre, og det skal nok blive godt her, når vi får det rigtigt i gang.”

Fra erindringerne om Søren Pedersen, Himmerland og Kjær herred, 1952

SØREN PEDERSEN

” Jeg var dengang ligeved 6 år gammel ... Da det hændte med min far, blev der jo rent småt til huse nede hos os; det var hårdt at få det daglige brød. Så blev jeg sendt til Mølgaard og skulle være gåsehjord. Der fik jeg da nok at spise...”

Fra erindringerne om Søren Pedersen, Himmerland og Kjær Herred, årbog 1952

Søren er født 29. 6. 1852 i et hus på Mølgaardsmark vest for Haubro som det 5. af i alt 10 børn. Han er døbt i Haubro kirke. Søren Pedersen døde i Colman, Moody County, South Dakota, den 12. april 1936, 83 år gammel. Han er bisat på kirkegården Pleasant Hill Cemetery.

Hans far var muremester og væver under Mølgaard gods Peder Jensen, 1821-1865. Han kom fra Mors og beskrives som gemytlig og vellidt. Han døde i en arbejdsulykke ved et styrt fra kirketårnet i Haubro, da Søren var omkring 13 år. Hans mor var Ane Mikkelsdatter, 1823-1910. Hun kom fra Salling. Hans mor beskrives som dygtig men stram i det overfor børnene.

ARBEJDSLIVET SOM HJORDDRENG OG LANDARBEJDER



Mølgaard gods.

1858-1868

På grund af familiens fattigdom blev Søren, ligesom flere andre af drengene i familien, sendt til Mølgaard gods for at ernære sig selv som hjorddreng. Først for gæs senere for får og kreaturer. Søren får aflagt tøj og mad på godset, men godsejeren bestikker præsten i Aars, så at Søren kan arbejde hele tiden og ikke behøver at komme i skole. Livet i karlekammeret er præget af druk, hor og slagsmål, men Søren kommer under stuepigen Anmaris beskyttelse. Hun optræder som reserve-mor, reparerer Sørens tøj og tilkalder godsejeren, hvis Søren udsættes for overlast af andre ansatte. 1866 blev Søren konfirmeret fra Vester Hornum kirke. Han får et sæt tøj og aflagte støvler fra en af godsejers sønner. Han er kun til forberedelse to gange, men igen bestikker godsejeren præsten. Kundskaaber: mg ? og opførsel: mg. Ikke så sært at præsten tager forbehold overfor Sørens kundskaaber.

1868-1869

Søren arbejder hos en gårdejer Just i Svoldrup. De to yngste børn er aggressive og vil tæve Søren, men den ældste søn er ok. Lønnen er ifølge Sørens beretning 35 daler om året, samt to pund uld og et par skovbotræsko.

1869-1875

Da han er 17 år gammel, kommer han til Søren Smed i Haubro, hvor han først er ansat som bette-karl. Her er Søren meget glad for at være, og husets kvinder overtager pasningen af Sørens tøj. Smeden sørger for at få gang i en aftenskole, så at Søren får lært at læse og skrive over et par vintræ. Som arbejdsgiver kræver smeden hårdt arbejde, men stikker også Søren en ekstra daler ind imellem. Smeden oplærer ham som medhjælp i smedjen og hjælper ham over i møllebranchen.

MØLLERKARL OG MEKANIKER

”Ja, sådan havde jeg det i Danmark. Der var slid og slæb, og jeg måtte altid stå på pinde for andre, og vi kunne ikke se, at det nogensinde kunne blive meget bedre.”

Fra erindringerne om Søren Pedersen, Himmerland og Kjær Herred 1952

1875-1877

Søren arbejder hos møller Kjær på Havbro mølle og bliver møllersvend. Der er meget travlt op til jul men tid til at fejre jul bagefter. Om foråret har han fri til at grave tørv for folk og tjene ekstra penge. Hos møller Kjær var Søren glad for at være, og det er her, han møder sin kommende kone.

1877-1879

arbejder Søren på Farsø mølle, hvis ejer er i familie med møller Kjær. Her bryder Søren sig ikke om at være – uvist af hvilken grund. Men der er en pige, Kirsten, på apoteket i byen, som han besøger og er glad for, og som gemmer god mad til ham. Desværre er hun forlovet med en meget gammel gårdmand fra nabosognet, der har en stor gård, så Søren har ikke nogen chance.

1879-1884

arbejder Søren på Hornumbro mølle, der var ejet af Andreas G. P. Wetche. Vandmøllen arbejder meget bedre og mere stødt end vindmøllen. Søren er glad for møllearbejdet men træt af den nærige kone, som han ofte må sætte på plads.

1884-1886

Søren arbejder på Hvanstruggaard som mekaniker. Gården er ejet af Wetche på Hornumbro mølle men drives af noget familie. Der er den samme afstumpede, fordrunkne omgangsform mellem ansatte her som på Mølgaard, men Søren går bare hjem til sin kone Mette, for nu er han blevet gift.



1. Mølgaard Gods 2. Gårdejer Just Svoldrup 3. Søren Smed Havbro 4. Farsø mølle 5. Hornumbro Mølle 6. Hvanstruggaard.

Kort over Års og Gislum herreder med angivelse af de 7 arbejdspladser, som Søren arbejder på, fra han er 6 år, til han udvandrer som 36-årig.

SØRENS ÆGTESKAB

”Hun var en gårdmandsdatter fra Foulum, og hun fortjente sku bedre dage, end jeg kunne give hende. Jeg var jo blot en sølle fattig pjalt, der var opdraget på herregården, og hun måtte tit høre for det, men vi kom da til at bo i et lille hus, de kaldte Hvanstrup huse.”

Fra erindringerne om Søren Pedersen, Himmerland og Kjær Herred 1952

1879

Den 28. oktober blev Søren Pedersen møllerkarl gift i Haubro Kirke med en pige, der tjente på Kjær's mølle, da han var der. Hun var en gårdmandsdatter fra Foulum sogn, Gislum Herred. Mette Kirstine Nielsen, født 1858. Parret kom til at bo i et lejehus i Hvanstrup Huse, der var ejet af Wetche i Hornumbro Mølle. De får 6 børn i årene frem til 1886, Petra, Ellen Katrine, Emma Katrine, Niels, Ane Katrine, Sørine, hvoraf det ene dør ½ år gammel, nemlig Ellen Katrine.

UDVANDRING

Folketælling i USA i 1900

Søren Peterson 47. Farmer. Lynn, Moody, South Dakota. Hvid mand, indvandrede 1887, gift, familieoverhoved.

Mattie Peterson, 42.

Børn: Petra 20, Emma 16, Nels 15, Myrtina 8, Eliot 7 Reno 4.

(I nekrologen står der at Søren og Mette fik 12 børn, men at de 6 døde tidligt.)

1887, marts måned. Ifølge lister over indirekte udvandring på Udvandringsarkivet Aalborg afrejser Søren Petersen, husmand 36 år med hustru Mette Christine 35 år, Petra 4. år, Emma Kathrine 3 år, Niels 2 år, Katrine 1 ½ år og Sørine ½ år. De vil rejse til Dell Rapids i staten South Dakota. Søren fortæller, at to af børnene Kathrine og Sørine døde i forbindelse med rejsen. De ligger begravet ved familiens farm med en mælkebøtte som eneste pynt.

NYBYGGER

Ifølge indledningen til Sørens beretning fandt han et stykke land, der havde været optaget men forladt. På grunden var der en jordhule, familien kunne flytte ind i. Indtil der kom gang i landbruget, ernærede familien sig ofte af vildt, som Søren skød. Efterhånden fik landmændene flertallet i kommunalstyret, som Søren også blev medlem af.

FOLKETÆLLING USA 1920

Søren Pedersen 67 og Metta 61 er flyttet til Chester, Lake, South Dakota. Har ingen gæld. Ifølge nekrologen trak Søren sig tilbage i 1915. Nels Pederson 35 og hans kone Pauline Pederson 30 har overtaget farmen i Lynn Moody, South Dakota. De har 5 børn i alderen 11 til 0 år.

FOLKETÆLLING I USA I 1930

Nels Pederson 45 og Pauline bor stadig på farmen. Den ældste søn er draget hjemmefra, men der er kommet én pige mere på 8 år.

SØRENS DØD

Søren Pedersen døde i Colman, Moody County, South Dakota, den 12. april 1936, 83 år gammel. Begravelsen foregik i Chester. Han er bisat på kirkegården Pleasant Hill Cemetery. Mette døde den 16. maj 1927. Han efterlader sig tre sønner og tre døtre, samt 23 børnebørn og 5 oldebørn.

”Søren Peterson, South Dakota resident since 1887, died last week at the age of 82. He was born in Haubro, Denmark, June 29, 1852. On October 29th, 1879, he married Miss Mette Kirstine Nielsen, who died May 16th, 1927.

To this union 12 children were born, six dying at an early age.”

Fra Søren Pedersens nekrolog

SØREN PETERSON IS DEAD

Søren Peterson, South Dakota resident since 1887, died last week at the age of 83. He was born in Haubro, Denmark, June 29, 1852. On October 29th, 1879, he married Miss Mette Kirstine Nielsen, who died May 16th, 1927.

To this union 12 children were born, six dying at an early age.

Mr. and Mrs. Peterson and three children immigrated to this country in 1887. They homesteaded in Lynn township where they lived until 1915 when they retired in Chester.

Mr. Peterson was a member of the IOOF Lodge of Chester and the Encampment of that Order at Dell Rapids and of the Danish Brotherhood lodge.

The funeral services were held in the Methodist church at Chester. Rev. Rineson officiated. There were many beautiful flowers from the many friends of the deceased.

Palbearers were his grandsons: Herman Peterson, Harlow Cramer, Norbert Grove, Russell Grove, Vira Peterson and Vernon Peterson.

Surviving are three daughters, Mrs. Peter Bach of Chester; Mrs. Carl Grove and Mrs. P. M. Cramer Colman; three sons, Nels of Colman; Elliott, Vinita, Okla.; and Reno of Chester; also 23 grandchildren and 5 great-grandchildren.

John Hermanson had charge of the funeral.

Kilder:
Hovedkilden til Søren Pedersens historie skyldes svigersønnen P. Bach, der får Sørens død i USA i 1936 nedskrevet hans beretning om opvæksten og arbejdsforholdene i Danmark, far han udvandrede i 1887. Beretningen har været offentliggjort på Jysk i Fra Himmerland og Kjær Herred i 1952. Siden er den "oversat" til rigsdansk og ligger tilgængeligt på Lokalhistorisk arkiv i Farsø og Omegns hjemmeside under titlen "Pioneren Søren Piesen".
Desuden er der anvendt kirkebøger og folketællinger, oplysninger fra Udvandrerarkivet i Aalborg samt Ancestry: Amerikanske folketællinger og Ancestry: Findagrave.com

MORMONERNE

de FØRSTE

UDVANDRERE

Den første markante udvandringsperiode i 1800 tallet foregik omkring 1850-1870, og blev i høj grad organiseret af Mormonbevægelsen.

OM MORMON KIRKEN

Kaldes også
Jesu Kristi Kirke
af sidste dages Hellige

Oprettet i 1830
i Fayette i staten New York

Stiftet af
Joseph Schmidt (JS)

JS modtager åbenbaringer
printet på guldtafler med
egyptisk skrift

JS får hjælp til tydning af
en engel ved navn Maroni

JS udarbejder herefter
Mormons bog,
et tillæg til Biblen



Mormonernes vandring igennem ørkenen, fra en bog om mormonismen 1853. Fra bogen "Oh, du Zion i vest" 1965.

UTAH – DET FORJÆTTEDE LAND FOR MORMONER
Utah og byen Salt Lake City blev med mormonernes tro og engagement målet for de første udvandrerbølger fra Europa. Opbygningen af dette nye samfund krævede mange hænder, og det kunne man bl.a. skaffe ved at opfordre nye medlemmer i Europa til at udvandre og søge mod det forjættede land, for at deltage i opbygning af mormonstaten.

DEN EVIGE REJSEFOND
Bevægelsen vedtog på sit kirkemøde i 1849, under ledelse af Brigham Young (1801-1877) at oprette en rejsefond, der skulle fremme udvandringen fra Europa. De fleste udvandrere var mindre bemidlede såsom arbejdere, tjenestefolk og husmænd, og ved at tilbyde dem gratis rejse havde mormonerne gode kort på hånden. Dog skulle rejseudlægget betales tilbage efter bosætning i Utah, deraf navnet "Den evige Fond".



Mormondåb.
Fra bogen
"Oh, du Zion
i vest" 1965.

GRUNDLOVEN – FRIHED TIL ANDRE RELIGIONER
Helt særlige forhold gjorde sig gældende for mormonernes fodfæste i Danmark omkring 1850. I 1849 fik Danmark sin første grundlov, og som det første land i Europa, gav den fuld religionsfrihed til alle. Det gav mormonerne mulighed for at udføre deres missionsarbejde helt frit. Blandt de første missionærer der kom til Danmark fra USA, var den danskfødte Peter Olsen Hansen. Han bekendte sig til mormonerne og kunne starte sit missionsarbejde. Han oversatte i 1851 Mormons Bog til dansk.

FRA BAPTIST TIL MORMON
Mormonmissionærerne tog fra begyndelsen især fat i de to store baptistmenigheder, der var i Danmark, nemlig i København og Aalborg. Erfaringsmæssigt var de meget lydhøre for mormonernes lære. Især Aalborg baptisternes leder, ejeren af Nørresundby Jernstøberi Hans Peter Jensen (1815-1883) blev talerør for den nye bevægelse og en ihærdig agitator. Han solgte i 1852 sin virksomhed, og overførte pengene til "Den evige Rejsefond", hvilket var stærk medvirkende til en markant udvandring fra Nordjylland til Utah.

MORMONUDVANDRINGEN

I 1852 udvandreren den første store gruppe af mormoner – 294 personer fra Danmark.

Heraf 86 fra Aalborgområdet.

Året efter igen en stor gruppe med 147 fra Aalborg.

Finansieringen sker via Den evige Rejsefond, suppleret af donationer fra rige og velhavende mormoner.

Gårdmand Jens Andersen (1812-1862) fra Veddum, i Østthimmerland, finansierer rejsen for ca. 70 personer fra det sydøstlige Himmerland.

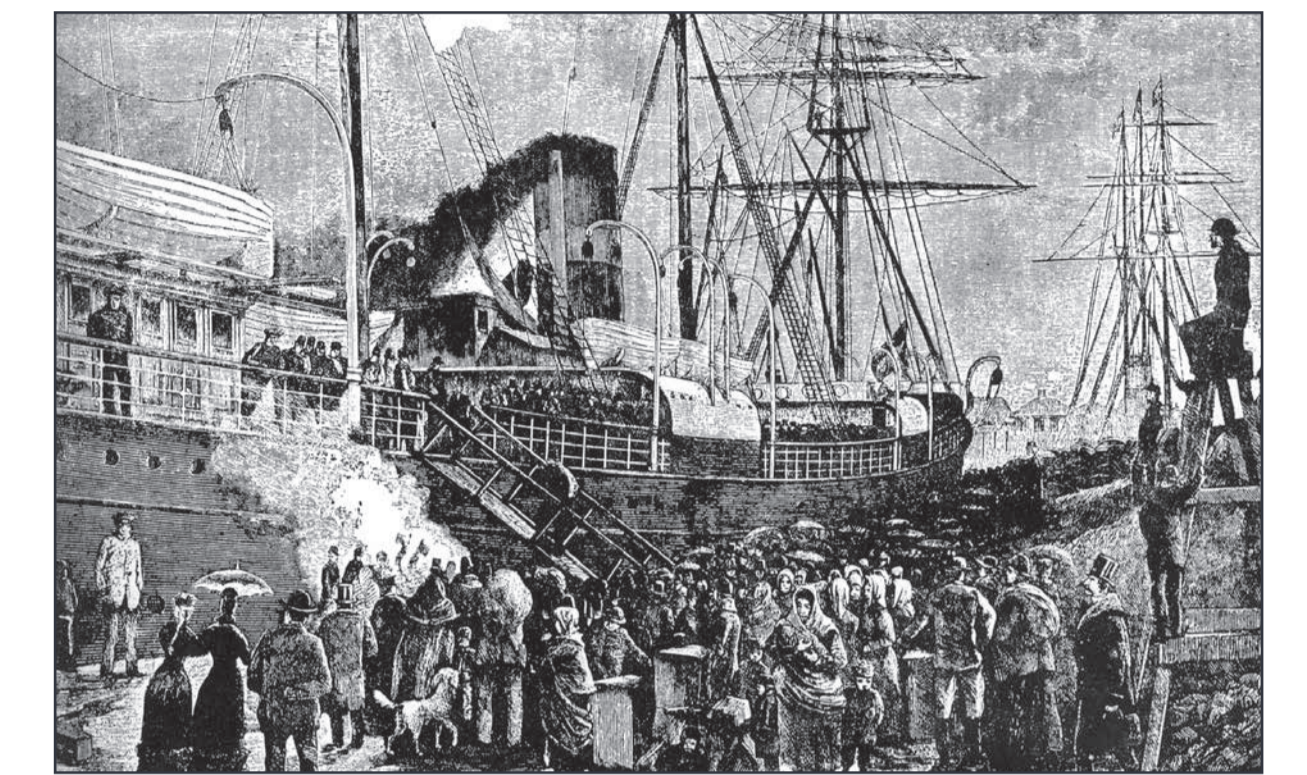
Rejsen foregår med sejlskib.

I 1800 tallet bliver rejsen med dampskibene og et udbygget jernbanenet mærkbar hurtigere, lettere og mere sikker.

I alt 18.000 danske mormoner udvandreren i tiden 1840-1900.

Mormonudvandringen stopper omkring 1890, da trosretningen fraviger Utah som det ultimative rejsemål.

Fra bogen "Oh, du Zion i vest"



Damperen Obotrits afrejse den 20. december 1852. Fra bogen "Oh, du Zion i vest" 1965.

LEVEREGLER FOR MORMONER

- Mormoner tager afstand fra nydelsesmidler som alkohol, tobak, te og kaffe
- Man må ikke bande og svovle
- Tilladt at praktisere flerkoneri
- Alle mormoner skal samles i en særlig mormonstat – Utah, der endnu ikke i midten af 1800 tallet er koloniseret

ANDERS PETER FROSTS HISTORIE



Ingrid Bylling,
Terndrup
fortæller om sin slægt

Anders Peter Frost blev født 1857 i Vidstrup ved Hjørring. Faderen Chresten Jensen Frost havde en større gård i Vidstrup. Anders var nummer 6 ud af en børneflokk på 6. Der var ikke arbejde til alle børnene derhjemme, så de måtte ud at tjene. Anders skulle som 12 årig være hyrde for kreaturer og får. I sine erindringer nævner Anders P. Frost, at de ofte i hjemmet havde besøg af mormonprædikanter.

I en alder af 17 får Anders arbejde i Tyskland, nærmere betegnet i Slesvig – Holsten. Han arbejder ved landbrug og er hestepasser. Herefter aftjener han sin værnepligt i den danske flåde og er på havet næsten et år.



Anders Peter Frosts forældre i Vidstrup. Faderen hed Chresten Jensen Frost.

TIL UTAH

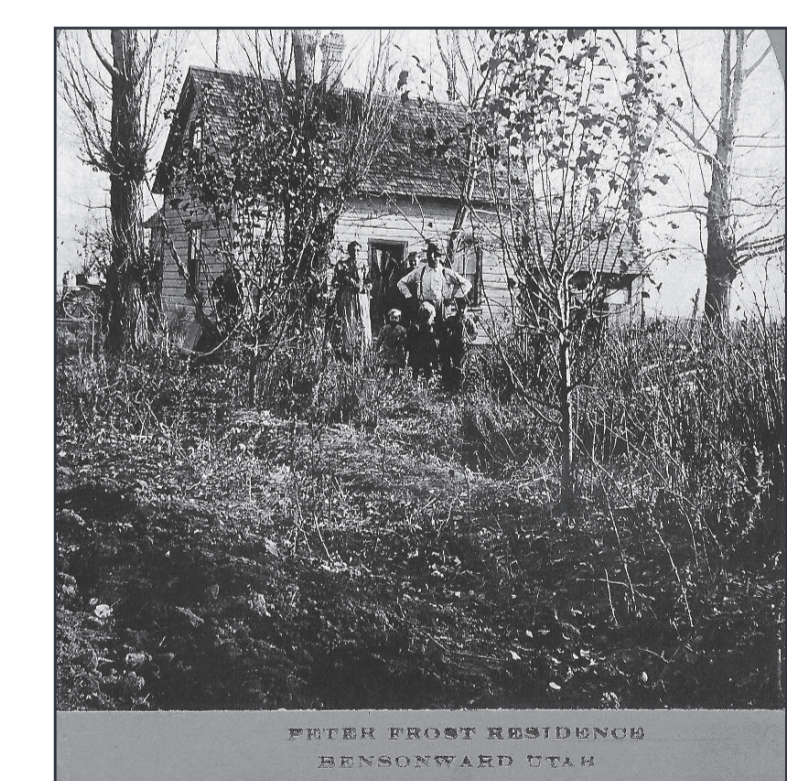
I 1880 emigrerer Anders Peter Frost til USA, og ankommer til staten Utah. Han finder løst arbejde rundt omkring, ved landbrug og jernbanen. I 1883 gifter han sig med Christine Steffensen, og de erhverver en mindre farm.

Der kommer fire døtre, som dog alle dør som spæde. Efter Christines død er det igen løst arbejde, indtil Anders tager en landbrugsuddannelse i 1893.

Samme år gifter han sig med Rebecca, og de får en række børn. Tilsyneladende flytter de noget omkring og har større og mindre farme, som de driver. I 1917 køber de en større farm i Oakley. I deres alderdom klarer de sig med mindre, Rebecca dør i 1935 og Anders i 1942.



Anders Peter Frost sammen med sin anden kone Rebecca og datteren Christine, 1892.

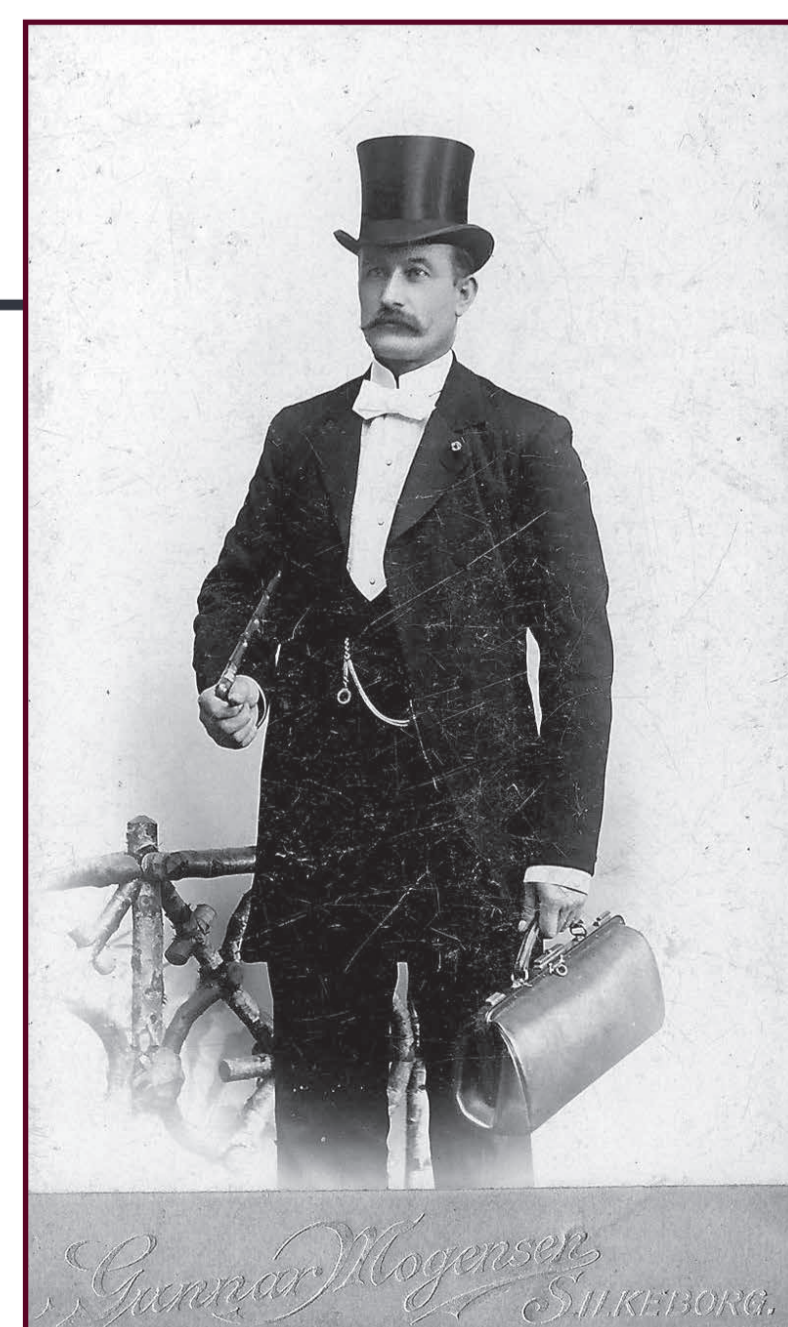


Anders Peter Frosts hus i Bensonwood, Utah.

KALDET SOM MISSIONÆR

Anders Peter Frost bliver aktiv i mormonbevægelsen, hvilket også fremgår af hans erindringer. Familien er aktive i templet (kirken) – og deltager i menighedsarbejdet. På et tidspunkt får Anders Peter en kaldelse til at udføre missionsarbejde. I 1899 rejser han sammen med 22 ældstebrodere til Danmark, og de næste par år er han rundt i Danmark for at missionere. Resultatet af rejsen til Danmark bliver, at ca. 150 personer fra flere europæiske lande følger med tilbage til USA og staten Utah.

Anders Peter Frost som missionær i Danmark 1899.



KONTAKT TIL DANMARK

Der er fortsat kontakt mellem familien Frost i USA og familien i Danmark. Anders Peter Frosts 8. barn Vesta har besøgt Ingrid og Kaj Bylling i Terndrup. Vesta er Ingrid's fars kusine. Familien Frost i USA er stadigvæk udøvende mormoner og ville missionere for familien, da de var i Danmark. Vestas søn Jørgen Boyer er "second man" i det mormonske council, Elderrådet.

UDVANDRER HISTORIER fra HIMMERLAND

*“Herovre har hvert 5. Menneske en Bil.
Gaderne er fulde af Biler altid.”*

Sofus 1921

TO SØSKENDE FRA FRÆER



**Kirsten Melgaard
fortæller om sin slægt**

“På museets møde om udvandring i januar medbringer Kirsten Melgaard, Skarping, to slægtsberetninger om udvandring fra Himmerland. Henholdsvis fra sin mors slægt i Fræer og sin mands slægt fra Kongerslev.”

Museumsformidleren, januar 2015

I henholdsvis 1903 og 1904 udvandrede søskendeparret Peter Martin Pedersen og Marie Elisabeth Pedersen fra “Hulsiggård” i Fræer. Gården ejes af Martine Kirstine Sørensen og Morten Pedersen. I ægteskabet er der otte børn. De to udvandrersøskende vender aldrig mere tilbage til Danmark.

PETER MARTIN PEDERSEN I SOUTH DAKOTA

Peter Martin Pedersen, i USA kaldet Martin, var 25 år gammel da han rejste. Formodentlig har han været beskæftiget ved landbruget på sin hjemegn. Udrejsen gik til Badger i South Dakota, en danskpræget by. Her fik han arbejde på en farm ejet af svenskeren Carl Anderson. Martin arbejdede på andre farme, og på sine ældre dage boede han i nærheden af byen Lake Norden i South Dakota. Han forblev ugift.

MARIE ELISABETH PEDERSEN OG ANDERSCHRISTEN NIELSEN



Familien Marie og Andrew Nielsen, med deres børn.



Marie og Andrews farm, nær byen Lake City i South Dakota.



3 spilleglade brødre, sønner af Marie og Andrew.

Marie Elisabeth Pedersen er født i Fræer 1885 – udvandrede 1904 og ankom til Badger, South Dakota, hvor broderen Martin i forvejen boede. Marie lærer her sin kommende ægtemand at kende, Anders Christian Nielsen, der kom fra Astrup i Himmerland, og i øvrigt udvandrede sammen med Peter Martin Pedersen. Han kaldte sig i USA Andrew, men var kendt under navnet Anderschristen Nielsen.



Marie og Andrews guldbrillup 1956, med børn og svigerbørn.

EGEN FARM, MANGE BØRN OG DYRLÆGEVIRKSOMHED

Marie og Anderschristen arbejdede også for den svenske farmer Anderson, indtil de i 1906 blev gift. De forpagtede en farm, som de drev til 1920. I ægteskabet kom der mange børn. De flyttede til Lake City i 1920, hvor de købte en farm. Ved siden af landbruget drev Anderschristen dyrlægevirksomhed og slagtede for lokale. De sidste år levede de hos datteren Ebba i Britton, South Dakota.

Indtil 1990'erne var der kontakt mellem familien i USA (Ebba) og familien Melgaard i Danmark.



Marie og Andrew fotograferet i anledning af deres sølvbrillup 1931.

EN UDVANDRERHISTORIE FRA BOLDRUP



“Waterloo d. 2. juni 1921

Ja nu er jeg da kommet til Amerika, hvordan jeg så vil finde mig tilrette herovre, det vil Tiden vise. Jeg kom til Cedar Falls Lørdag Aften den 28. maj. Jeg traf ikke Jens den 1. Aften, men måtte ligge på et Hotel om Natten, det var nærmest min egen Skyld, jeg kunne jo bare have sendt et Telegram fra Chicago til Jens, med hvad Tog han kunne vente mig, så havde han jo været der, men jeg fandt ham så om Lørdagen.

Han bor her i Waterloo, en By lidt fra Cedar Falls. Jens er da ikke gift endnu, og der er vist ingen Udsigt til det foreløbig. Han bor hos en Enke (Amerikanerinde).

Der er ellers en masse Danskere her og i Cedar Falls.

Vi var kørende ud om Søndagen for at besøge en del Danskere, som bor ca. 10 engelske Mil borte fra Byen. – Vi kom forresten et Kvarter for sent, ellers havde jeg fået Arbejde hos den ene, en meget flink og dygtig Mand.

Jeg har som sagt ingen Arbejde fået endnu, men der er vist ikke så vanskelig, især hvis jeg vil tage ud til en Amerikaner, – Farmerne skal jo rense Majs nu, og der skal de bruge Hjælp.

Vi har taget det med Ro og kører en Del rundt. I går var vi ude at se en fin Rosebesætning Wolstejnisk – og alt var praktisk indrettet, de malkede med Malkemaskiner, den kunne Konen besøge alene, det hører vist til Sjældenheder herovre, at Kvinder beskæftiger sig med at malke.

Jens han plejer jo at dræne en hel del, men nu på Forsommeren er der ikke meget af den Slags Arbejde. Ja han har et stykke Dræningsarbejde, men det har han lejet ud til en anden, og på denne måde tjent en Del Penge.

Nå, hvordan går det ellers derhjemme, rasler det hele nedad endnu, som det gjorde dengang jeg rejste fra Danmark.

Lev vel og hils nu alle derhjemme Sofus Nielsen”

SOFUS NIELSEN – EN SKUFFET MAND REJSER TIL AMERIKA



Ifølge Jytte Poulsen i Godthåb ved Svenstrup, der er kilden til udvandrerhistorien fra Boldrup, udvandrede Sofus til USA i skuffelse over ikke at blive tilgodeset ved arv af familiens gård i Boldrup.

“Milwaukee

Jeg har nu fået Plads hos en Amerikaner ikke langt herfra. Lev vel”

Sofus 1921

“Lev vel. Jeg håber så at få et langt Brev fra Jer.”

Sofus, 1921

Sofus Nielsen udvandrede 1921 til Iowa og flytter senere til Wisconsin. Det ser ud som om, han arbejder ved landbrug, både hos danske familier men også amerikanske. Hans færd kan til dels følges i korrespondancen til familien i Boldrup, som han jævnlig brevveksler med. Udover at arbejde ser han også noget af landet på bilture o.l. Ankommet til USA bor han hos en mand, der hedder Jens Nymann, som han må have haft kendskab til i forvejen, måske en dansk udvandrer. Her opretter Sofus adresse, sådan at Jens Nymann videregiver post til Sofus Nielsen.

ARVEN UDBETALES OG SOFUS DØR

Sofus dør i 1926- eller 1927, kort tid efter han havde fået sin arvepart fra Danmark, som han således ikke fik så meget fornøjelse af. Hvorfor og hvordan han døde, så forholdsvis ung, forblev lidt af en gåde for familien, – måske det havde noget at gøre med den nyligt udbetalte arv. Ingen hørte nogensinde mere fra Sofus.

“Her er et meget stort “Fair”

(Dyrskue) for hele Iowa Stat. I kan tro her er noget at se, I kan ikke forestille jer, hvad jeg har set i disse Dage. Jeg bor på en dansk Høj- og Præsteskole, spiser på et dansk Ungdomshjem. Som sagt har jeg en god Tid her.

*Kærlig hilsen
eders Broder Sofus”*

Sofus 1922



Sofus.

*“3. januar, 1926,
Wauwatosa, Wisconsin*

*Kære derhjemme
Her ser i en lille Part af den store By Milwaukee.
Har det godt, går i Aften i fint Theater. Vi har en mild Vinter i denne tid. Ser at Europa er oversvømmet med Vand.*

*Kærlig hilsen
eders Broder Sofus”*

UDVANDRING fra LANDSBYEN GERDING

Gerding sogn var amtets "topscorer" med mere end 25 udvandrere pr. 100 indbyggere 1868-1903 (folketælling 1880).

Henning Bender i "Fra Himmerland og Kjær Herred, 1996"

ELENDIGE SOCIALE FORHOLD I SLUTNINGEN AF 1800-TALLET



Gerding skole ca. 1909.

I det lille østhimmerlandske sogn Gerding boede der i 1880 i alt 166 personer. Befolkningen – 35 familier var fordelt på 11 gårde og 19 huse. De fleste af husene var jordløse, og familierne, som boede her, måtte ofte gå kolde og sultne i seng, da daglønnen ikke kunne brødføde en børnefamilie.

Nogle børn blev sendt rundt til gårdene for at tigge lidt mælk eller brød. Andre blev sendt ud at tjene på gårdene som hjorddreng eller gåsepige – helt ned til 7-årsalderen.

Husmænd med lidt jord, som oftest marginaljord, måtte supplere indtægten som håndværkere eller daglejere på gårdene. På gårdene var der to til tre tjenestefolk. De havde lange arbejdsdage og boede som oftest under kummerlige forhold f.eks. i hestestalden, og fik en ussel løn. Fremtidsudsigterne var nedslående og derfor udvandrede mange unge til USA i håb om bedre levevilkår. Nogle gårdmandssønner, som ikke havde udsigt til en gård, drog samme vej.

UNGE ARBEJDSDYGTIGE UDVANDREDE



Arbejdshold ved Håls bro, 1895.

Ifølge Københavns Politis Udvalgteprotokoller, Det Danske Udvalgtearkiv (internet) udvandrede mindst 40 personer til USA i perioden 1865 til 1906. Omtrent halvdelen rejste ud i løbet af 1880'erne. Det var hovedsageligt unge, ugifte tjenestefolk. Det var indsiddere (folk der sad til leje), landarbejdere, et par håndværkere og et par gårdmandssønner. Blandt udvandrerne var der kun få ægtefolk, og fem børn. Adskillige var i familie med hinanden ofte søskende. Staterne Nebraska, Wyoming og Iowa var de fortrukne mål.

Databasen giver oplysninger om dem, der rejste over København. Andre rejste ud fra f.eks. Esbjerg, Hamborg eller Bremen, og de er ikke medtalt.

Nogle kvinder blev efterladt i Gerding, hvor de efterfølgende fødte såkaldte "uægte" børn. Kæresten eller ægtemanden var i Amerika (iflg. kirkebogen).

TRE BRØDRE OG EN SØSTER FRA CARLSHUSET UDVANDREDE



I Gerding kirke blev tre dansk/amerikanske børn døbt i 1891.

Landarbejder Carl Andersen og konen Levithe måtte tage afsked med fire af deres fem børn, der udvandrede til Rawlins i staten Wyoming.

Niels Peter Carlsen, født 1856, udvandrede sammen med konen Kirstine i 1882.

Anders Carlsen (f. 1862) udvandrede i 1884 sammen med kæresten Albertine Johansen fra Håls (f. 1865 i Sverige). De giftede sig tre måneder efter ankomsten til USA. Fem år senere, 1889, kom Albertine hjem til Gerding med ægteparrets tre små piger for at få dem døbt i kirken. Efter godt et års forløb rejste hun og pigerne tilbage til Wyoming. I 1900 havde ægteparret seks børn.

Caroline Carlsen (1859-1952) udvandrede i 1885 og blev gift Johnson. Hun besøgte Gerding i 1903 med mand og barn. Hun døde 1952 i Rock Springs.

Peter Christian Carlsen (f. 1852) og konen Ane Marie rejste ud i 1886. De var en tur hjemme, men rejste tilbage til Wyoming i 1893 sammen med et barn. Han kaldes da particulier, hvilket må betyde, at han var formuende.

BØRNEARBEJDE OMKRING 1910

En landarbejders løn i 1905

Anders Kusk, der boede i Bækhuset, havde gennem mange år fast arbejde på præstegården ved tærskning med plejl. Daglønnen var 50 øre, ca. 100 dage om året. Om foråret arbejdede han i heden med gravning af 3.000 huller og plantning af 3.000 træer til en fast pris af 40 kr. Indimellem udførte han murerarbejde til 20 øre i timen, og dertil kom hans erhverv som ringer og graver ved kirken. Alt i alt en års løn på ca. 390,- kr., men for lidt til at brødføde den store familie.

Kilde: Arne Kusks slægtsbog

Anders Peter Jensen (1902-1998) blev hjorddreng på Gerdinggård som 7-8 årig. Dagen begyndte klokken 5 om morgenen med at trække 6-8 køer i engen eller ud i Hødalen. Han var lille og spinkel af vækst og fik en lang stage bundet på ryggen, for at kærerne ikke skulle løbe ham over ende. Færene skulle flyttes, og mælk i en flaske medbringes til et lam. Ofte kom han for sent i skole, og der måtte betales multt (bøde). Efter skoletid måtte han tilbage til arbejdet. Lønnen var kosten og et par træsko.

FIRE SØSKENDE FRA BÆKHUSET SENDT TIL USA



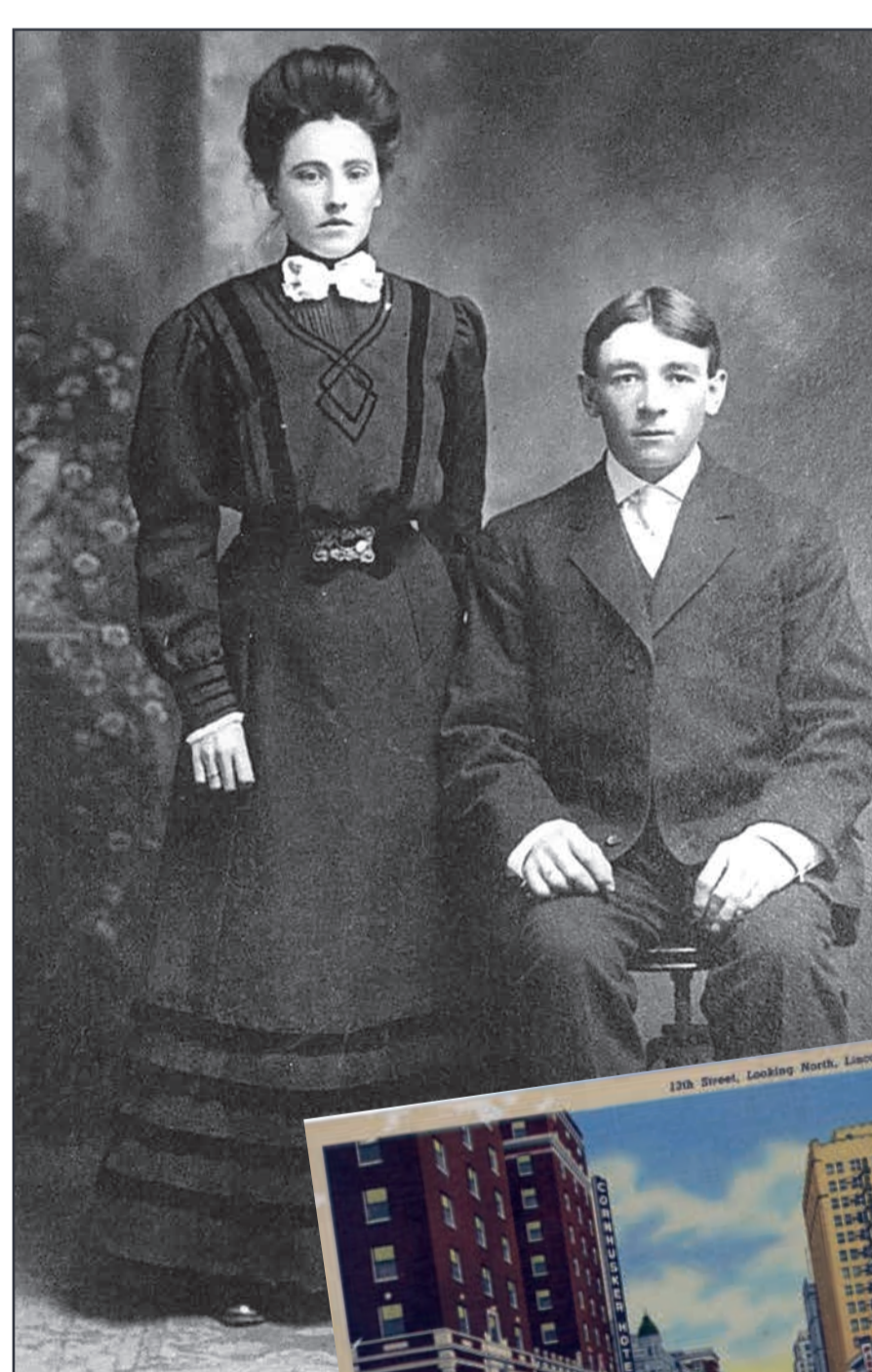
Severin og Marie Jensen, 1928.

Studerøgt Severin Jensen (1852-1930) og konen Marie (1865-1955) boede i Bækhuset med ni børn. De fire ældste udvandrede til USA. Rejsemålet var Fullerton i Nebraska til deres onkel Willis Christensen (1858-1938) og faster Mariane Jensen (1854-1935), der var udvandret fra Gerding henholdsvis 1885 og 1891. De havde skrevet til Marie og Severin og rådet dem til at sende deres børn til Nebraska, for her at få betydelig bedre levevilkår end i det danske. Onklen ville betale billetterne, og de sociale forhold gjorde, at de fire søskende udvandrede.



Jens S. Jensen og Katherine med deres to første børn.

Jens Sørensen Jensen (1889-1938) var 15 år, da han udvandrede i 1904. De første år boede og arbejdede han på onkelens farm i Fullerton. Han giftede sig ca. 1911 med Katherine Langan, der var af irsk/amerikansk afstamning. De havde en farm i Cedar Rapids og flyttede senere til Central City. De fik ni børn. Et barnebarn har besøgt familien i Danmark i 1982.



Marie Jensen og Niels Peter Davidsens bryllupsbillede 1909.

Maren Marie Jensen (1887-1962) udvandrede i 1905 sammen med to mindre søskende og sin kommende mand Niels Peter Davidsen, født i Askildrup (1883-1950). De kom alle til at arbejde på onkelens farm i Fullerton. Marie og Niels Peter giftede sig i 1909, hvorefter de bosatte sig på en farm i Adams. Her blev deres 4 børn født. Senere flyttede de til Lincoln, hvor han arbejdede på en kalkulfarm. De genså aldrig fædrelandet, men to af deres børnebørn har besøgt familien i Danmark i tiden 1959 til 2011.



Postkort fra Lincoln.



Jakobine Jensen (kort før anden udvandring i 1912) og søskende Carl, Anne – og Anders Peter Jensen, der blev hjorddreng som 7-8 årig.

Jakobine Jensen (født 1891) var 14 år og lige konfirmeret, da hun i 1905 udvandrede sammen med to søskende. Hun arbejdede også på onkelens farm, men efter nogle års forløb fulgte hun sin lillebror Peder Christian tilbage til Gerding. Hun boede hos forældrene i Gerding i et par år, men i 1912, da hun var 21 år, udvandrede hun igen – nu sammen med en ung mand, Søren Chr. Pedersen. De rejste til Fullerton, men Jakobine døde som ung derovre.



Fire søskende genforenet i Nebraska i 1905. Til venstre ses deres kusine Jacobine Christensen (1886-1918), udvandret sammen med moderen i 1891. Dernæst ses Peder Christian, Jens, Jakobine og Marie Jensen.

Peder Christian Jensen (1893-1962) var knap fyldt 12 år, da han i 1905 udvandrede sammen med to ældre søskende. Lige som de andre arbejdede han på onkelens farm. Men det var hårdt arbejde, og han længtes hjem til Gerding. Efter 4-5 år rejste han hjem sammen med søsteren Jakobine. Han giftede sig med Anne Nielsen fra Gerding og overtog faderens hus. Han tilkøbte jord, så det blev et lille husmandsbrug. Sidst i 1920'erne blev han statshusmand i Hødalen. Han og Anne fik seks børn.



LUDVIG C.M. MOSBÆK STØVRING

*”Det var ligesom jeg skulle have mere plads.
Jeg synes ikke at der var plads nok.
Nu efter at jeg var i Danmark i 1933-34, kom
jeg til at se, at der var plads nok til alle...”*

Ludvig C.M. Mosbæk

LUDVIG MOSBÆKS BAGGRUND OG OPVÆKST



Ludvig Mosbæk med 4 gartnerielever 1882.
Aalborg stadsarkiv – Tannies.

Ludvig Christian Møller Mosbæk er født i Kielstrup, Aalborg Amt i 1855. Forældrene er skolelærer Jens Mosbæk, født i Ranum, Aalborg Amt og Ane Kirstine Pedersdatter, født i Buderup sogn, Aalborg Amt.

1857 flytter familien til Støvring, Buderup Sogn, hvor faderen bliver ansat som lærer og kirkesanger. Ludvig Mosbæk bliver som lille barn angrebet af gastrisk feber (tyfus), men han overlever i modsætning til en lillebror. Ludvig får mindst 7 søskende. Hjemmet er meget fattigt. Da Ludvig ofte er udydig, er faderen hård ved ham, så moderen sørger for at få drengen af vejen.

I 1862 begynder Ludvig Mosbæk som 7-årig sin karriere som flyttedreng eller hjorddreng på gården Katvad lige nord for Støvring. Her er han i 8 somre fra april til november. Han arbejder fra kl. 4 om morgenen til kl. 10 om aftenen. ½ dag om ugen er der skolegang om sommeren. Han elsker at være i naturen og begynder allerede der på forsøg med pil og med podning af træer, hvilket han har lært af faderen. Om vinteren er han hjemme og går i skole. Det går meget bedre med faderen, der ændrer pædagogisk strategi: Har børnene gjort det godt i skolen, får de en historie.

1870, Palmesøndag 10. april bliver han konfirmeret i Gravlev Kirke. Kundskaer ug og opførelse ug.

I GARTNERLÆRE, PÅ HØJSKOLE OG SOM SOLDAT
1870 kommer han i gartnerlære på Moesgaard ved Århus under gartner Lund. Her fremdrives frugt og grøntsager, og han lærer at sælge varerne. Her finder han under et besøg på en herregård ud af, at han aldrig vil være herskabsgartner, for han vil ikke sige ”Hendes Nåde” til nogen.

I 1872 køber hans far en toft og nogle bygninger ved Støvring (ved den nuværende Mosbæksallé). L.M. kulegraver jorden og dækker noget af den med lyng. Han flytter ind i et lille stråtrækt hus (et tidligere aftægts-hus) og begynder sin frøhandel og sit gartneri. Han begynder hurtigt at lære fra sig. Ifølge erindringerne nåede han at have op til 10 elever, mens han boede i det lille hus.

L.M. kommer på højskole i Sønderholm hos Fr. Nygaard, der senere bliver præst på Fyn. Der var kun 12 elever. Her bliver han dybere præget af det grundtvigianske livssyn. L.M. nævner i erindringerne flere gange fornemmelsen af, at en vækkelse går over landet, og husker, hvor langt unge mennesker gik for at komme til foredrag.

1875 er han i gartnerlære i Hobro ved Simonsen – et rigtig handelsgartneri. Han melder sig til en skytteforening i Hobro og får en grøn uniform. De træner til kamp mod tyskerne. Samme år er han til session i Nibe, hvor han ender med at skulle være infanterist i Aalborg.

1876-77 bliver L.M. soldat i Aalborg. Det eneste han bryder sig om er gymnastikken, som han har en forkærlighed for. Han får hurtigt overtalt officererne til, at han kan få nattegn til at gå hjem og passe sine planter i Støvring. Officererne bruger ham selv som gartner, så han undgår mange hårde marcher.

ÆGTESKAB



Ludvig Mosbæk og hustru Kirstine Larsen, gift 1884.

Aalborg stadsarkiv – Tannies.

I 1884, samme år som han bygger frølageret på Mosbæksallé 12, gifter han sig. Den 29 januar. Ludvig Mosbæk 28 år bliver i Buderup kirke viet til Kirstine Larsen 22 år, datter af Lars Kristensen, født i Mølgård Skørping 4. dec. 1861. Hun opholder sig hos sin plejefader gårdmand Lars Jensen Bak i Støvring. Kongebrev af 23. januar 1884. Vielsen forrettes af valgmenighedspræst Fr. Nygaard S. Nærå. Fyn.

GARTNERVIRKSOMHED OG -SKOLE

Folketællingen 1880

Ludvig Mosbæk bor i et hus i Støvring som husejer og hovedyrker. Han har en hovedyrkningslev fra Ø. Hornum sogn, og desuden bor der en hjælpelærer hos ham.

1880. Det rygtes, at man kan lære havebrug og plantning af læhegn og skov hos Mosbæk. Desuden kan man købe frø og planter. De fattige har ikke råd til at købe, så Mosbæk viser dem, hvordan de selv kan opformere planter gratis. Måske var det derfor, at han bliver afvist som medlem af gartnerforeningen. Det mest sandsynlige er dog, at han bliver afvist på grund af de rabiater venstreholdninger.

1883. Ifølge erindringer af en Thomas Svendsen, Hornum Lokalhistorisk arkiv, Højskolekasserne, er der det år foruden Ludvig også hans broder Hans og 8 elever fra alle egne af landet. Kunder eller besøgende spiser med ved måltiderne. L.M. er meget respekteret og afholdt af eleverne. Mosbæk oparbejder på få år en stor forretning og tjener mange penge. Marts, april og maj er der andre arbejdere på dagløn eller på akkord. Mosbæk har også jord øst for banen. Masser af pakker med planter bliver sendt til kunder med toget. En kontormand laver papirarbejdet.

POLITISK VIRKE

1881 opretter Ludvig Mosbæk Støvring Skytteforening som en underafdeling af Aalborg Amts Skytte- og Idrætsforeninger. Træning og stævner foregår ved Juelstrup sø. (Se Anne Hagens i Midthimmerlands Folkeblad april 1983). L.M. bliver valgt ind i bestyrelsen for Aalborg Amts skytte- og idrætsforeninger. Senere i perioden 1880'erne var Mosbæk formand for Aalborg Skytte- og idrætsforenings landkredse.

I 1880'erne under forfatningskampen bliver Mosbæk kendt som foregangsmand i venstrebevægelsen. Han bliver formand for vælgerforeningen for partiet Venstre i Aalborg Amts 4. valgkreds i slutningen af 1880'erne. Han får fat i kendte venstremænd f.eks. Madsen Mygdal og Chresten Berg til at tale i Støvring.

HØJSKOLEN I STØVRING

Folketælling 1890

Ludvig Mosbæks husstand er vokset til i alt 16 personer. Han og konen har nu 5 børn samt to tjenestepiger i huset. Desuden tre gartnerielever, en tjenestekarl, en kontorist, brugsbestyreren og en havebrugskonsulent.



Den første højskole i Støvring opført 1886.

1885. Østergaard opsøger på præsten Fr. Nygaards anbefaling L.M., der overtaler Kristian Østergaard til at oprette en højskole i Støvring med en tilknyttet havebrugsafdeling, der skal have Mosbæk som forstander. Første vinter holder skolen til i Mosbæks frølager. 1886 bliver der rejst en ny bygning på Mosbæksallé 16, der fungerer som skole til 1901. Højskoleprojektet får en dårlig start, fordi Mosbæks deltagelse forhindrer stats-tilskud.

På grund af lavkonjunktur i slutningen af 1880'erne, begynder Mosbæks forretning at gå dårligere. Mosbæk har givet for meget kredit. Flere og flere betaler ikke deres regninger, og Mosbæk har som relativ nystartet ikke nogen opsparat kapital at stå imod med. Til sidst må han erklære sig konkurs.

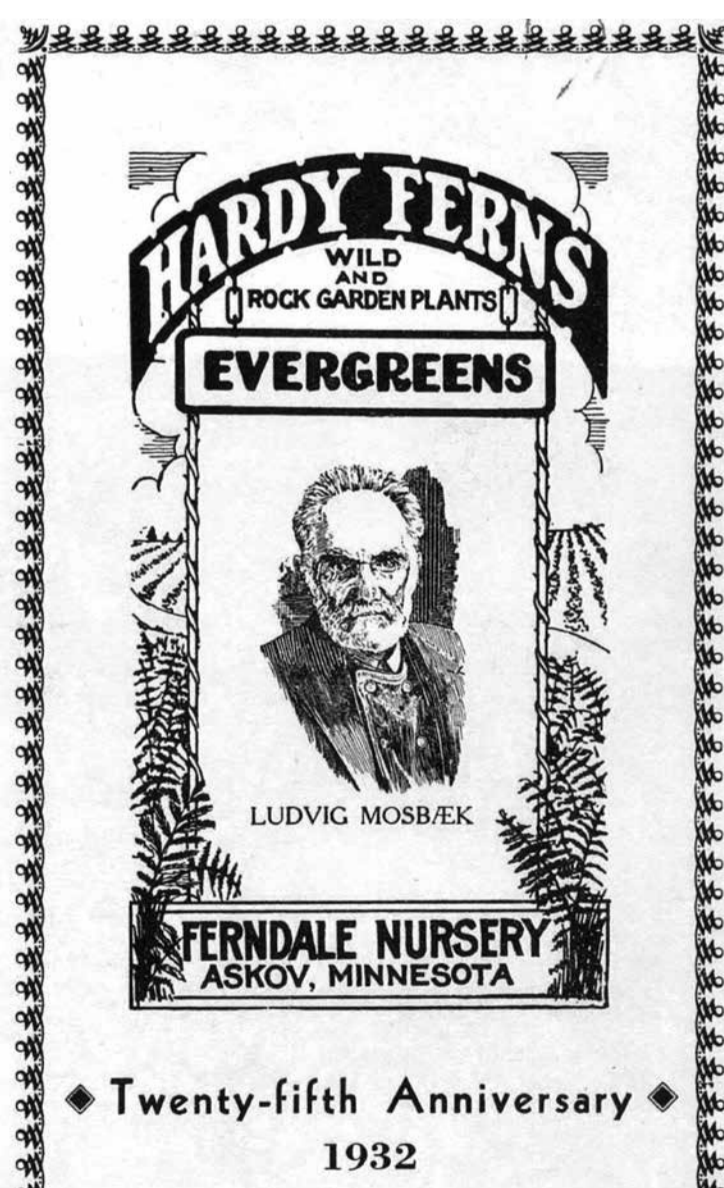
1891. Mosbæk får tilbud om at lede indførelsen af frøhandel i Danmarks brugsforeninger, men han siger nej og rejser til Chicago i USA med familien. Her har han korresponderet med Kristian Østergaards svoger Jens Thomsen, der har beskrevet mulighederne for at få arbejde i byen.

UDVANDRINGEN TIL USA – CHICAGO, ONARGO OG ASKOV MINNESOTA

1929 og 1934-1935 er L.M. på besøg i Danmark i 18 måneder, hvor han deltager i Rebildfesten. Han rejser rundt og holder foredrag og besøger familie og venner og skriver som altid artikler.

I erindringerne hedder det om beslutningen om at udvandre til USA:

”Det var ligesom jeg skulle have mere plads. Jeg synes ikke at der var plads nok. Nu efter at jeg var i Danmark i 1933-34, kom jeg til at se, at der var plads nok til alle og ligeså mange flere, og at jeg både for mig selv og vore børn måske havde gjort bedre, hvis jeg var blevet hjemme, både kulturelt og økonomisk.”



Reklame for Mosbæks planteskole i Askov, USA.

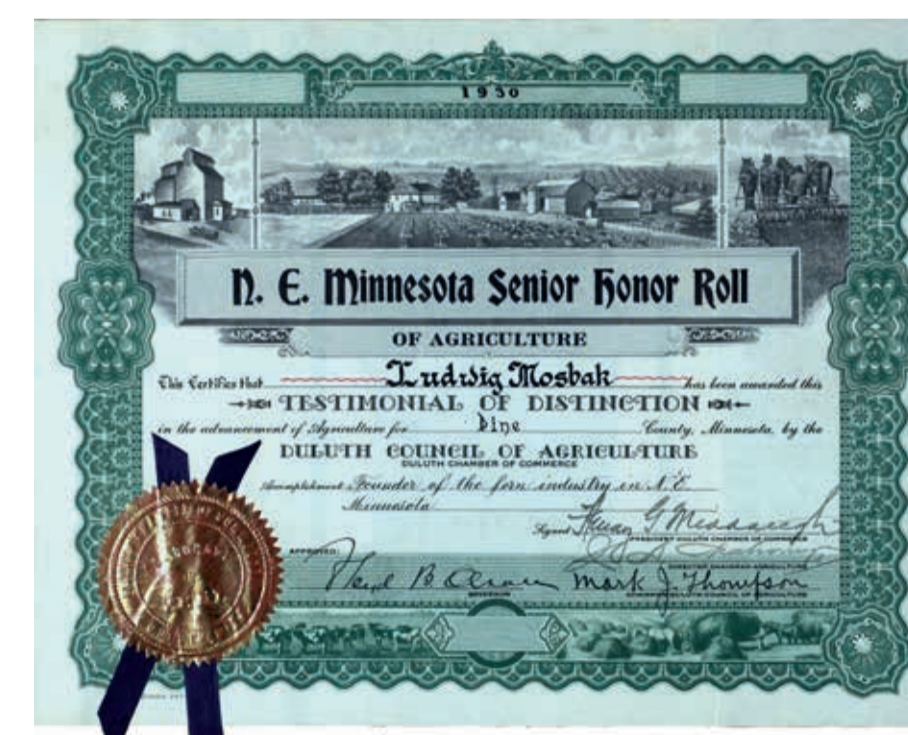
Efter et par år køber han jord i det sydlige Chicago og fremstiller grøntsager, som han sælger som markeds gartner (Market gardener). En del af hans jord bliver let for våd, så udbyttet svinger meget år for år.

1904-05. Familien flytter til Onargo, Iroquois County, Illinois, 85 km syd for Chicago. Her arbejder han også med gartneri, men bestemmer sig for at rykke videre.

1905. Dansk Folkesamfund vil oprette en ny dansk koloni. En nedsat landkomite vælger området ved nybygden Partridge i det østlige Minnesota. Folkesamfundet køber jorden af jernbaneselskabet og hotellet i bygden, der får navnet Dannevirke. Bygden blev omdøbt til Askov, fordi danskerne ikke kunne udtale Partridge, og fordi navnet Askov menes at betyde askeskov. L.M. er blandt de første 5 ansøgere, der i februar 1906 rejser til området og udvælger sig jord.

L.M. begynder med at leje stedets hotel for to år. Her flytter familien ind, og stedet bliver samlingspunkt for alle de enlige mænd, der knokler med at rydde jord i omegnen. Kirstine Mosbæk bliver kendt som Askovs ”mor”.

Den jord, som Mosbæk køber, er fyldt med krat, træstubbe og enorme mængder af sten. Rydningen begynder samme år. Det tager 15 år at rydde de første 40 acres. Her opretter han en farm og efter 6 år Ferndale Nursery, som bliver et kendt gartneri viden om. Han kommer ad åre til at sælge bregner, stauder, vilde planter, stedsgrønne planter og træer.



Æresbevisning.

I en lang årrække sørger han for en fællesbestilling af frø fra Danmark hvert år. Da kartofler ikke alene kan give en stabil indtægt, foreslår han områdets farmere, at de skal dyrke kålrabi, som de så afsætter i fællesskab. Byen bliver kendt som USA's kålrabi-område og kommer til at levere til store konserverfabrikker. Han leverer jævnligt artikler og debatindlæg til den lokale avis og til tidsskrifter, især til Askov American og Den danske Pioner. Emnerne strækker meget vidt, fra rent faglige om gartneri til aktuelle politiske eller historiske spørgsmål.

SLÆGTSBERETNING

fra

ROSTRUP og ARDEN

“Moderen Esther skriver i et brev hjem til familien, inden et kommende besøg i Danmark, og advarer om, at døtrene Alice, Martha og Esther, nok er noget forvænte og ikke helt vant til de forhold, som de skal feriere under.”

Birthe Petri

MIN MORS SLÆGT



Marie Wilhjelm med datteren Birthe Petri.

Birthe Petri fortæller om sin slægt

“Birthe Petri møder op på museet til interview torsdag den 12. 2. 2015. Birthe medbringer slægtstavle, nedskrevne beretning, billeder og breve til kopiering og scanning”

Museumsformidleren, februar 2015



Jens Marinus Olsens 8 børn.

ESTHER OLSEN OG DANSK-AMERIKANEREN

Esther Olsen bliver i 1901 født på Ravnshøjgård i Lundgård, Rostrup sogn. Forældrene er Jens Marinus Olsen og Ane Kirstine Laursen, senere ejere af Ravnshøjgård. Udover landbruget fungerer faderen som dyrlæge, skomager, kirkesanger, og musiker. Der vokser 10 børn op i hjemmet.

En af døtrene, Esther Olsen, møder en dansk-amerikaner, Mads Madsen fra Silkeborg, der er hjemme på besøg. De bliver gift, og hun rejser med ham til Florida ca. 1920.

FRA SUCCES TIL MODGANG

Her opretter de en blomstrende bagerforretning, hvor de sælger "danish" – wienerbrød. Ulykken slår dog ned i form af en orkan, der ødelægger det hele, og som de ikke kan forsikres for.

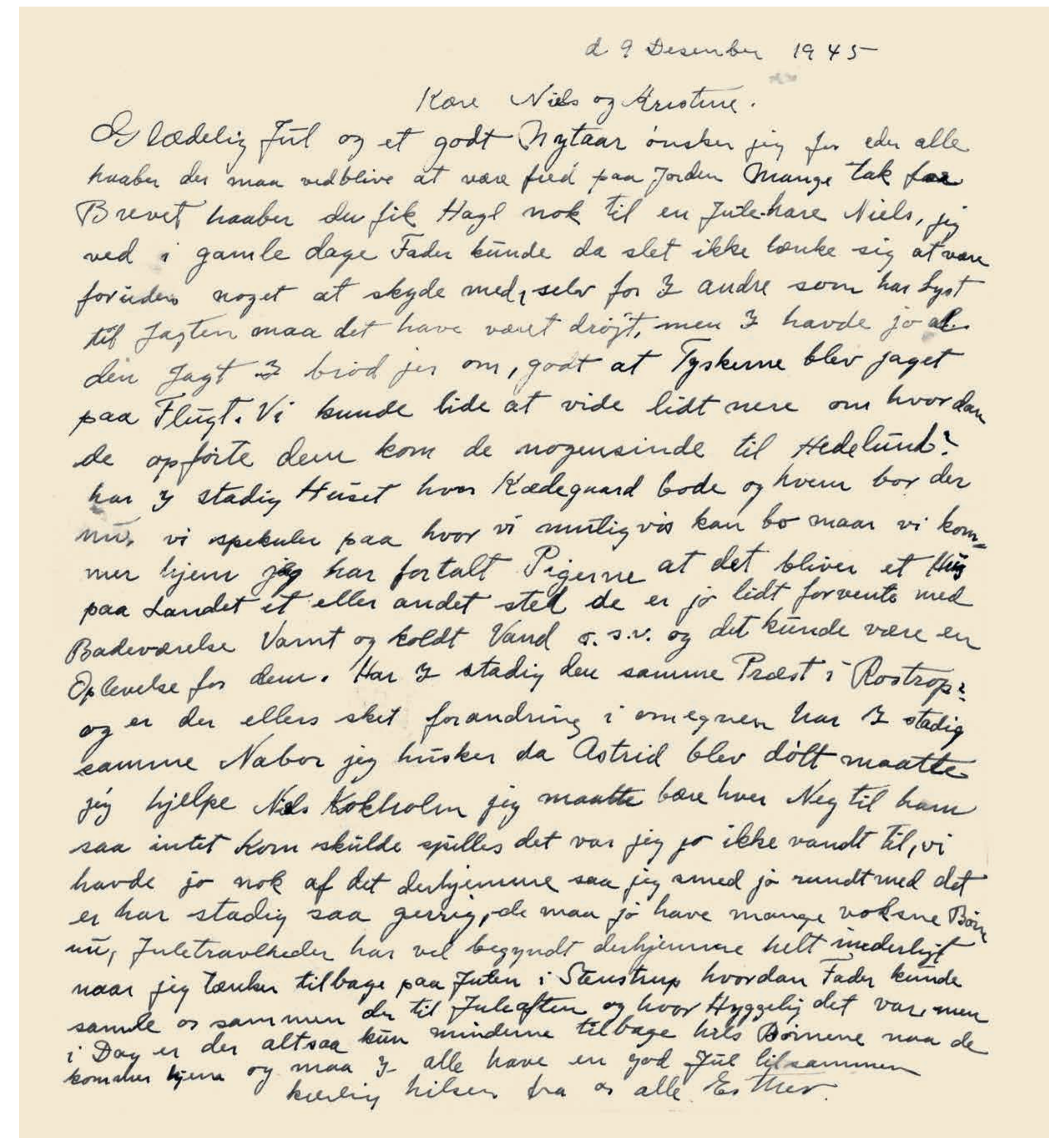
Familien, med nu tre børn, flytter nordpå til Providence i staten Rhode Island. Her lykkedes det dem igen at få gang i en ny forretning. Mads Madsen dør 1962. De tre døtre Alice, Martha og Esther bevarer kontakten til Danmark og Olsen familien.



Esther og Mads Madsen, og deres 3 piger, Alice, Martha og Esther.



Bryllupsbillede fra Alices bryllup. Fra venstre, søsteren Esther, faderen Mads Madsen, bruden Alice og søsteren Martha.



Julebrev.

MIN FARS SLÆGT



Otto Andersen, inden immigrationen.



Olga og Ottos hus i Chicago.

OTTO ANDERSEN, FRA ARDEN TIL CHICAGO

Otto Andersen blev født i Arden 1902 som søn af Anders Kristian Andersen. Faderen arbejdede i sine yngre dage på teglværket og senere som hegnsmænd ved statsskoven. Anders Kristian Andersen havde evner som bugtaler, og praktiserede som magnetisør.

Sønnen Otto Andersen udvandrer til USA i 1921. Her møder han en dansk pige Olga Iversen, der kommer fra Ringkøbing, født 1903. De bliver gift og bosætter sig i Chicago. Otto har en håndværkervirksomhed med 18 svende.

De får en søn Richard Andersen, kaldet Dick. I 1946 er både far og søn i marinen. De opholder sig bl.a. i Ford Worth, Texas og i Illinois. Dick går på et tidspunkt ind i politik. Otto Andersen besøger Danmark i 1950, og besøger her søsteren Dagny Andersen i Arden.

“Min farmor Camilla var ud af en stor slægt med 11-12 søskende. De var børn af bugtaleren / magnetisøren / den kloge mand i Arden, han var dog til dagligt ansat ved banen.

Camillas brødre Richard og Otto Andersen udvandrer begge til Amerika.

Otto Andersens søskende vedbliver at have kontakt med Otto, der lever i byen Chicago i Illinois.”

Birthe Petri



Brudebillede: Otto Andersen og Olga Iversen.



Nekrologer over Olga.

KRISTIAN ØSTERGAARD

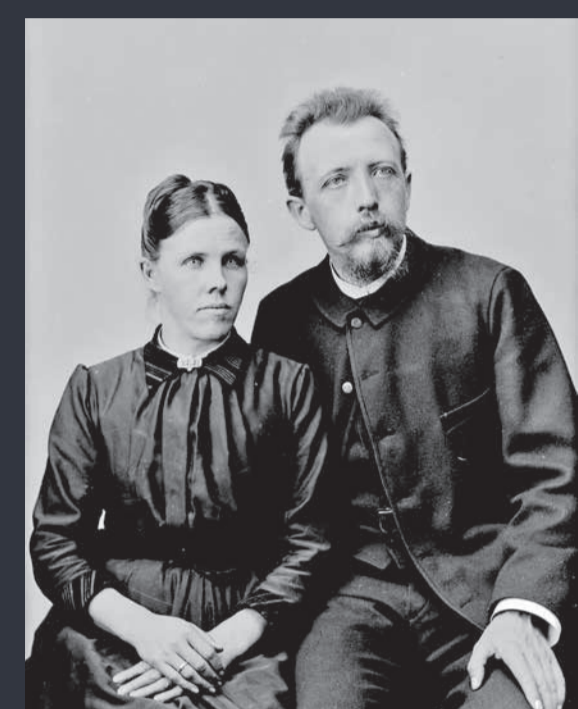
HØJSKOLEMAND, PRÆST

FORFATTER

”Der er danske Nybygger paa mange Hundrede Mennesker, hvor det er gaaet saaledes, og hvor man deler sig mellem forskellige Sekter paa den ene Side og raat Madstræb paa den anden Side.”

Kristian Østergaard

GRUNDTVIGIANER OG LÆRER

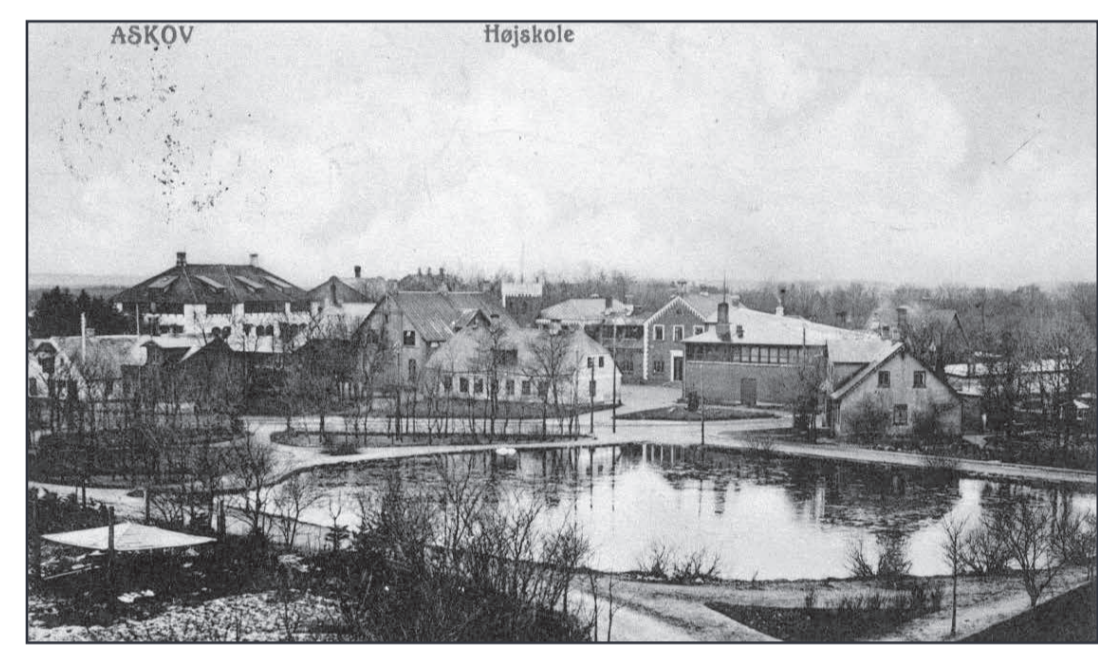


Stine og Kristian Østergaard som unge.

Foto: Aalborg Stadsarkiv – Tannies.

Peder Kristian Pedersen er hans døbenavn, men han tog senere faderens tilnavn Østergaard og kalder sig oftest Kristian Østergaard. Han er født på en gård i Volstrup by i Venø bugten ved Limfjorden lige øst for Struer. Ifølge biografien og hans digte om barndommen har han med sit lyse sind en ubekymret og glad opvækst fyldt med leg i den frie natur. Faderen modsætter sig drengens ønske om at få en boglig uddannelse som lærer, så efter konfirmationen 1869 er han hyrdedreng og karl hjemme og på andre gårde, men hans lyst til at læse videre forsvinder ikke – tværtimod.

Endelig får han som 18-årig lov til at komme på Askov Højskole under den kendte forstander Ludvig Schrøder. Han bliver hurtigt stærkt grebet af grundtvigianismen – herunder friskole- og højskoletanken. Østergaard får sin grunduddannelse gennem fire vinterophold på Askov og Ordrup højskoler. Han studerer dansk litteratur og historie og lærer sprog. I sommerperioderne underviser han på friskoler på Fyn og Langeland. 1877 er han rekrut i Viborg, men soldaterlivet bekommer ham dårligt, og han lejer en stedfortræder til at klare resten af værnepligten. Tilbage på Askov vinteren 1877-78 har han planer om at blive lærer på Vallekilde højskole.



Askov folkehøjskole i Danmark.

UDVANDRING 1878-1884, OPRETTER HØJSKOLER OG ET TIDSSKRIFT



Elkhorn højskole.

Højskoleforstander Ludvig Schrøder udsender imidlertid Østergaard til en stilling som højskolelærer ved den første højskole i USA, som Den grundtvigske dansk-amerikanske Mission vil oprette ved Elkhorn i staten Iowa. Han vil få rejsen betalt, men ingen anden løn end mad og tøj. Idealist som han er, siger Østergaard ja efter en uges betænkningstid uden at have spurgt nogen til råds – heller ikke familien.



Tidsskriftet Dannevirke.

På højskolen i Elkhorn arbejder Østergaard i to år og er desuden med til starte tidsskriftet Dannevirke, der udvikler sig til en blanding af et højskoleblad og en avis. Det får stor kulturel betydning for mange danskere i USA (senere udgivet fra Cedar Falls, Iowa). Her træffer han sin kommende hustru Maren Kristine Svendsen fra Møn, Fanefjord sogn, født 1860, der er elev på højskolen.



Ashland Højskole.

Da forstanderen bliver syg, må Østergaard finde en anden levevej, og han tager til Chicago og lever af at undervise børn mod en beskedent betaling. 1881 kommer han tilbage til højskolen i Elkhorn under forstander H. J. Pedersen og bliver gift med Kristine kaldet Stine. Han køber 40 acre jord og sætter en træhytte derpå.

1882 flytter ægteparret Østergaard med til Ashland Michigan, hvor den initiativrige H.J.Pedersen vil grundlægge en ny højskole. Skolen bliver ikke den helt store succes og Østergaard længes meget tilbage til Danmark.

STØVRING HØJSKOLE 1885-1892

”Paa Støvring Højskole begynder Karleskolen 3. November. Der undervises af tre Lærere i de almindelige Fag, samt Havebrugsteori, Husflid, m.m. Trykte Meddelelser om Undervisningen og Udgifterne faas hos Forstander Kr. Østergaard, Støvring St.”

Annonce i Aalborg Amtstidende, torsdag den 19. september 1889



Støvring Højskoles første bygning på Mosbæksalle 1886.



Stine og Kristian med elever på Støvring Højskole.

1884 rejser Østergaard med familien tilbage til Danmark for at arbejde som højskolelærer. Her raser forfatningskampen og regeringen Estrup holder højskolerne i kort snor som potentielle centre for modstanden mod regeringen. Da han ikke finder arbejde vil Østergaard i stedet gerne være med til at starte en ny højskole op. Af en bekendt bliver han henvist til gartner Ludvig Mosbæk i Støvring, der overtaler Østergaard til at sætte gang i en højskole i Støvring med en tilknyttet havebrugsafdeling under Mosbæks ledelse og med lokaler og elevværelser i Mosbæks frølager.

Østergaard accepterer, efter at de har talt med ganske få lokale støtter, og lejer hus til familien i Støvring ved siden af kroen. Året efter bygger Østergaard med en del hjælp fra lokalsamfundet så den første højskolebygning på Mosbæksalle 16.

Problemet for Østergaard er, at Mosbæk er på den sorte liste hos myndighederne på grund af sin rabiate venstre-modstand mod konsilspræsident Estrups regering. Altså nægtes Østergaard tilskud til skolens drift og han kan ikke modtage elever, der får offentlig tilskud. Derfor må Østergaard bruge af sin egen formue og oparbejde en foredrags- og skribentvirksomhed med artikler og indlæg til aviser og tidsskrifter, som kan give lidt indkomst. Derfor arbejder han dag og nat og presser sig selv til det yderste.

UDVANDRING 1892, GRUNDTVIGIANSK PRÆST I USA

Familien rejser via Hamborg til New York med skibet Columbia.

Ancestry Passenger List 1820-1952.

Skibslisten:
Kristian Østergaard 37,
Kjerstine Hansen 21,
Sigrid 10, Aage 7, Helga 5, Hjalmar 4,
Gudrun 3, Thyra 11 måneder
fra Støvring Buderup sogn.

Familien rejser sammen med en række andre unge fra Buderup sogn, Gravlev og Sønderup m.fl. herunder Anders Bobbjerg og hans forlovede Christiane Mosbæk.



Marquette kirke.

Selvom han ved en adskillelse fra Ludvig Mosbæk til sidst får skolen godkendt til statstilskud, kommer pengene for sent. I 1892 beskriver han sig selv som helt nedslidt. Østergaard giver op af økonomiske og helbredsmæssige grunde og efter hustruens død samme år vælger han at udvandre til USA igen med børnene og en pige, Marie Kristine Hansen, familien har kendt i flere år.

Østergaard rejser alene til præsteskolens i Vest Danmark i Wisconsin for at forberede sig til at blive præst. Året efter bliver han ordineret og udnævnt til præst i Marquette, Nebraska for en farmermenighed. Østergaard bliver straks kastet ind i kontroversen mellem grundtvigianerne og tilhængerne af Indre Mission. Det ender med, at den danske kirke i USA bliver splittet i to i 1893-1894, så der bliver to parallelle danske kirkesamfund.

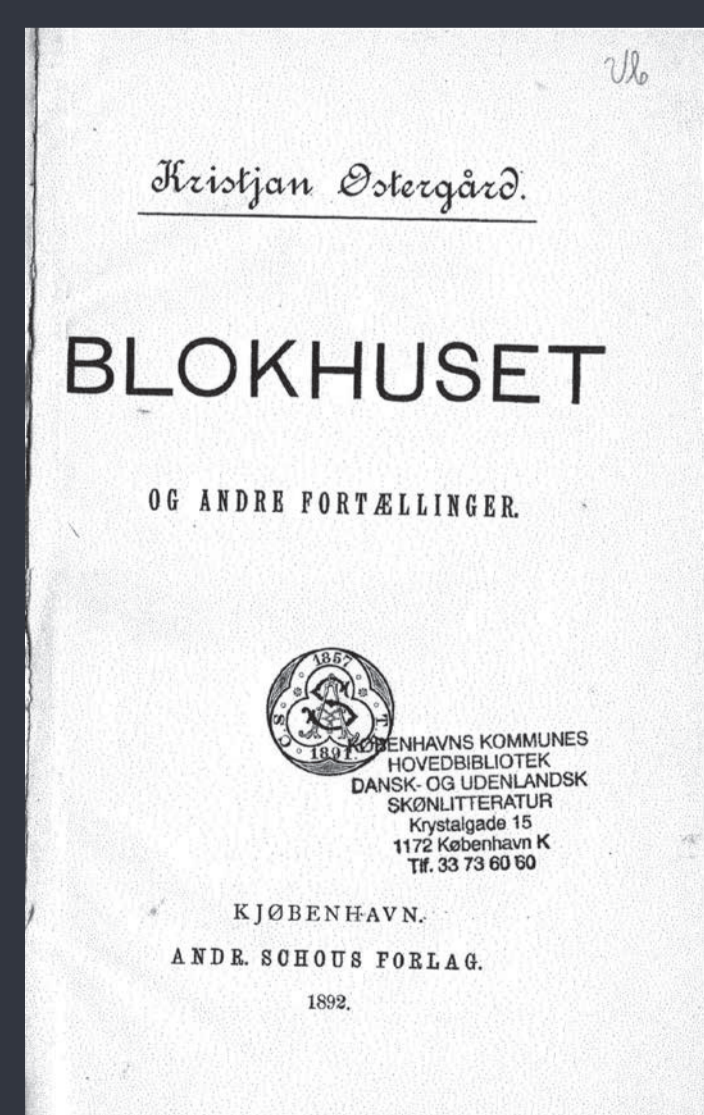
Han gifter sig med den 16 år yngre Kristine Hansen og familien vokser støt. Ved folketællingen 1900 har han Sigrid, Aage, Helga, Hjalmar, Gudrun, Thyra, Harold 6, Frede 5, Erling 2, Vermund 1/2 år. Ved folketællingen 1910 er der to børn mere nemlig Rigmor og Dagny. Alttså får han i alt 12 børn.

”Vi bygger økonomisk Grund for Slægtens Fremtidshjem: Men de, der skal i Hjemmet bo, er Grunden lagt i dem? Vi bygger ud af fattigt Hus og op i Velstands Kaar, men hvem skal bygge Taarnet op, hvor Aandens Veje gaar?”

Christian Østergaard

Efter Marquette var han 9 år præst i Ringsted, Iowa, derefter i Hetland, Syd Dakota og sidst i Sheffield, Illinois. I 1915 køber han 40 acre jord (30 td. land) syd for Tyler i Hope Lincoln i Minnesota, fordi helbredet begynder at vakle. Tyler er stedet for Danebod-kolonien, en af de danske kolonier, der er grundlagt af Dansk Folkesamfund. Her tilbringer han sine sidste år på den lille farm og fortsætter sin skribentvirksomhed til det sidste. Ved folketællingen i 1930 bor han i Hope, Lincoln Minnesota på Danish Lutheran Children Home, hvor han dør 9. oktober 1931. Han ligger begravet på den danske kirkegård i Danebod, Tyler, Minnesota.

KRISTIAN ØSTERGAARDS FORFATTERSKAB, UNDERVISNING OG FORTÆLLINGER



Forsiden til novellesamlingen ”Blokhuset” af Kristian Østergaard.

Men alle viger de for Trykket hjemme, den gamle Verdens Uret mod den ringe, og alle vil de ovenpaa sig tvinge og higer efter Pladsen yderst fremme.

Ret snart maaske det spørges over Jorden, hvad Nordens Hytteslægt rejste efter. Hvorfor de søgte Plads for deres Kræfter og ikke blev tilbage her i Norden.

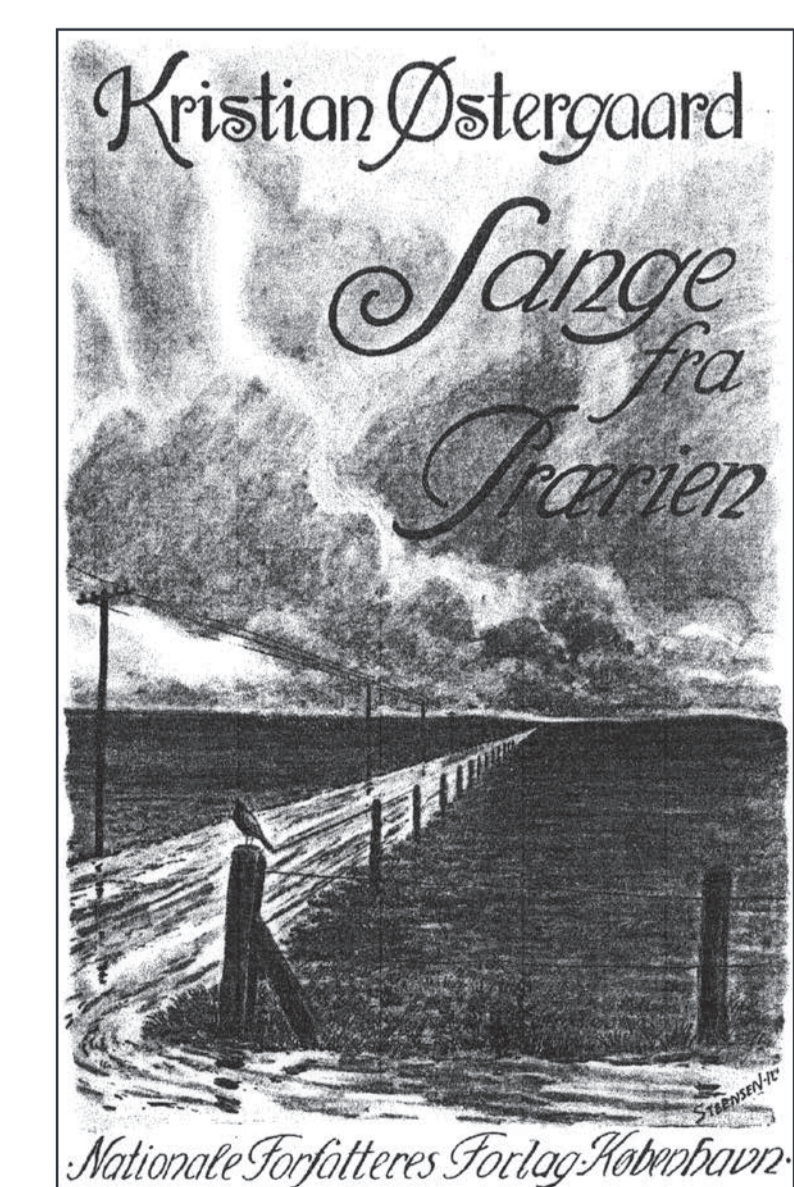
Det kendes alt, hvor de har kastet Anker: De rydder Skov og sætter Plov i Muldet, de bygger Byer og de vinder Guldet, i Malm de hamrer tidens stærke Tanker.

Af disse jævne Folk jeg vilde tegne Smaabilleder med Sandheds Lys og Skygge, just som jeg så dem virke, elske, bygge i Vestens vilde Skov- og Sletteegne.

Allerede mens han er i Amerika første gang, begynder han at udgive egnet tekstmateriale til undervisning i dansk for børn og unge f.eks. en billed-ABC, en Dansk Læsebog med fortællinger og vers og senere kommer Børnesangbogen til brug for danske børn i Amerika.

Mens han er i Støvring udkommer bl.a. novellesamlinger eller fortællinger, som han kalder dem. Vesterlide 1889. Nybyggere 1891. Blokhuset og andre fortællinger 1892. Novellerne handler om de danske udvandrere. Formålet med fortællingerne ligger fast, som han beskriver det i digtet ”Folkevandring”, der er placeret som indledningen i samlingen Blokhuset.

Østergaard tager, som han siger i digtet, hatten af i respekt for det hårde slid og den tvungne nøjsomhed, som han finder blandt førstegenerationsindvandrere. Han ved, at det er for tidligt at tegne et samlet billede af immigranterne, men han vil beskedent bidrage med sin lille dråbe i havet. Det forsætter han med i et omfangsrigt forfatterkab, der omfatter en digtsamling (Sange fra Prærien), noveller og romaner. Hertil kommer tekster om historiske og teologiske emner og en vejledning til danske udvandrere kaldet Udvandrerbogen (1904). Af romanerne regnes ”Anton Arden og Møllerens Johanne” for den bedste, men der er også en roman-trilogi, der omhandler danske udvandrere i Nebraska fra 1870'erne ca. 1900.



DE TRE fra CHRISTIANSMINDE

” – Var der noget, der imponerede Dem her i Danmark?
– Ja, siger Mr. Pearson og smiler. Well, de store Skatter
her i Landet og en Jernbanetur fra København til Arden,
det var den værste Tur paa hele Rejsen...”

Citat fra avisartikel ved Pearsons besøg i Blenstrup i 1928

FRA KRISTIAN KRISTIANSSEN TIL CHRIST PEARSON



Peter Petersen fortæller om sin slægt

”Min personlige historie drejer sig om tre søskende fra gården Christiansminde i Blenstrup.

Min farmor er søster til de tre, der udvandrer. De emigrerer til USA med fem års mellemrum.

Den sidste der udvandrer, Jette, medbringer en lille 4 årig pige, Clara. Den ældste af de emigrerede søskende Kristian Kristiansen overtager fadderskabet af Clara ved giftermålet med hendes mor.”

Peter Petersen, februar 2015

Fra 1890 og med 5 års mellemrum udvandrer tre søskende fra gården Christiansminde i Blenstrup sogn. Gården ejes af Niels Kristiansen og Bodilsine Carlsen Luther. Der er i ægteskabet 5 børn, hvoraf de tre ældste udvandrer. Senere overtager den yngste datter og hendes mand slægtsgården.

Niels Kristiansen var for øvrigt bror til den kendte præst og salmedigter Klaus Gjerding, der skrev bogen ”Bidrag til Høllum Herreds beskrivelse og historie”.



Går. Niels Kristiansen og hustru Bodilsine Carlsen Luther.



Gården Christiansminde i Blenstrup.



Christ og Hanne Pearson.

Kristian Kristiansen udvandrer som den første i 1890 og besøger først Danmark igen i 1928. Han starter i staten Wyoming, men ender i staten Washington. Det formodes, at Kristian Kristiansen er udvandet sammen med andre mænd fra området. I USA kalder Kristian Kristiansen sig for Christ Pearson. Han gifter sig i USA med Johanne Marie Jacobsen, der efter giftermålet kalder sig Hanne Pearson.

Ved Hannes ankomst til USA fortælles der, at hun ved ankomsten til Ellis Island kommer med en forkert båd, der går sydpå til New Orleans, og at hun var blevet frygtelig skræmt over alle de sorte mennesker på båden.

Christ Pearson får ingen biologiske børn med sin kone, men får fadderskabet over Clara, der som fireårig kommer over til sin mor Johanne/Hanne. Clara er altså blevet efterladt i Danmark ved sin mors afrejse, men de bliver genforenet da Christ Pearsons søster, Jette, bringer hende med i år 1900. Christ Pearson besøger sammen med sin kone og datter Clara Danmark og Blenstrup i 1928. Fødegården er overtaget af søsteren Mette og hendes mand Peter Mogensen. Besøget beskrives som en stor begivenhed og omtales i Ålborg Amtstidende.

Efter 36 Aars Forløb.

En Dansk-Amerikansk fra Blenstrup fortæller om Danmark og Amerika.

Med den danske Forening »Danac fra Californien, der som bekendt i Aar gæster Danmark i stort Tal, var blandt andre ogsaa Mr. Pearson med Frue og Datter fra Statens Washington.

Mr. Pearson, eller som han hed, da han forlod Danmark for 36 Aar siden, Mr. Chr. Peesen, stammer fra Blenstrup, hvor hans Fader havde en Gaard, som nu ejes af hans Søsters Mand, fortæller lidt om Amerika og hans første Færd dovre.

— Min Faa var, siger Mr. Pearson, at rejse til Alaska og søge Lykken ved Guldgrevning, det blev det derimod ikke noget af, jeg blev raddet fra det, og i Stedet for begynde jeg sammen med en Kammerat at dyrke Jorden, som det var Slid og Slud, kan De tro, da vi fik den dyrt og, solgte vi den, og nu var min Broder og Svigerinde kommen herover ogsaa, vi styrkede os alle Jod og op, og det blev Høvedes solgt, kvoterer vi, skilles, og jeg sætter denne Jord, som jeg nu ejer og beboer. O Mr. Land, ja, De synes, det er lidt, men i Amerika har det en anden Betydning end her. Jeg har 7 Kæder og Melken sælger jeg til de mennesker, Køerne gaar paa Græs Aaret rundt, altid godt og istigt Græs, der hurtigt giver lidt Igaa.

— Der er altsaa ingen Vinter hos jer?

— Nej, der kan findes Sne, men det ligger højt en Dag, saa er det smeltet; derimod ser vi Sne hele Aaret rundt oppe paa Bjergtoppen; knap li Skit fra min Havn finder en dejlig stor Flod, og Fruget findes i Mansevis.

— Var der noget, der imponerede Dem her i Danmark?

— Ja, siger Mr. Pearson og smiler, Well, de store Skatter her i Landet og en Jernbanetur fra København til Arden, det, var den værste Tur paa hele Rejsen, men en vildtkelig Tur var det gennem Amerika med Udflugter og Seilab til New York, og den Sid, vi rundede Skagen, kunde jeg ikke sava; da jeg havde set Skagens Fyr, gik jeg ned og sagde til min Hustru, saa har jeg set Danmark. En mildelig Tur har det været, men nu er det snart Slut der 19. September gaar vi fra København.

— Min Hustru, der er født i Rostrop ved Arden, hvor hendes gamle Mor boer, var jo ogsaa glad over at se hende endnu engang.

— Min Hustru er i disse Dage travlt beskæftiget med at sy en dansk Nallemadræt; i den og i et Par danske Trede vil hun opføre for sin Mand, naar hun kommer hjem til Amerika, skriver Mr. Pearson.

A. J.

Avisartikel ved Pearsons besøg i Blenstrup i 1928.

ALBERTUS KRISTIANSSEN OG BØRNENE DER FORSVANDT



Marie Hansen og Albertus Kristiansen.

Albertus udvandrer i 1895. Er født 1876 og dør 1917. Albertus gifter sig med mejerske (mejeriarbejder) Marie Hansen fra Skibsted, der er udvandet i 1897. De står sig ned i staten Washington med bopæl tæt på broderen Christ. Familien kalder sig også Pearson. Ægteparret får en del børn, hvoraf ikke så mange overlever. En søn nævnes dog som borgmester i staten Washington i 1940. En anden søn dør under fiskeri i Stillehavet, hvor han ombord på en fiskerbåd glider i en fiskestime og forsvinder overbord. En datter forsvinder, måske efter et skænderi i hjemmet, og familien hører aldrig mere fra hende.



Marie og Albertus' stue.

SIGNE HENRIETTE AMALIE (JETTE)



DØDEN I BARSELSSENG

Jette udvandrer i år 1900 som 28 årig. Hun gifter sig i staten Washington med nordmanden Kittel Levison i 1901. Jette dør i barselsseng og efterlader ingen børn. Dødsfaldet var en stor sorg for familien.

Jette og Kittel Levison.

LILLE CLARA FRA DANMARK



Med sig til USA har Jette den lille Clara, fødenavn Karen Marie Kristiansen. Clara kommer nu til sin biologiske mor Hanne Pearson, gift med Christ Pearson. Clara får en barndom i gode kår og kommer på High School. Hun gifter sig med en mand ved navn Brooks, som er i automobilbranchen. Clara hedder herefter Clara Brooks. Clara besøger sammen med forældrene Blenstrup i 1928, og kontakten opretholdes familierne imellem, men ophører dog i 1960'erne.

Peter Petersen får omkring 1990 igen kontakt med Clara og besøger hende i 1991 i Californien. Clara er på dette tidspunkt 94 år gammel. Hendes søn Donald Brooks besøger Danmark i midten af 1990'erne.

Familiebesøg fra USA i Blenstrup 1928. I midten ses Clara og yderst på fløjene faderen Christ Pearson og moderen Hanne Pearson.

”Clara har en søn i Arizona
– Donald Brooks, han er ingeniør og arbejder med design af store fly for Boeing, bl.a. Dreamliner. Donald besøgte mig i midten af 90'erne i forbindelse med Rebildfesten. Donald må nu være i slutningen af 70'erne.”

Peter Petersen, februar 2015

FROST fra VIVE

GRUNDLAGDE

BYER i USA

“Før jeg kom til Dania med min Familie, var der kun et hvidt Kvindemenneske der paa Pladsen, Resten var Negre.”

Anders Frost

BARNDOMMEN I VIVE

“Jeg var 10 Aar gammel, da jeg begyndte at lære “ABC” og havde kun 24 Maaneders Skoleundervisning i Danmark.”

Anders Frost



Anders Frost var plejebarn i Als.
Lokalhistorisk Forening for Als og Omegn.

Tæt ved Dalsgaards Teglværk i Vive sogn lå et bolsted kaldet Holmdahlshus. Her blev Anders Christian Frost født 30. 9. 1847. Han blev døbt i Vive kirke, og ifølge kirkebogen fik han efternavnet Christensen. Faderen hed Christen Andersen, moderen hed Karen Marie Christensdatter, men på himmerlandsk vis havde forældrene tilnavne og blev kaldt henholdsvis Frost og Koch. Forældrene sad til leje hos farfaderen. Sandsynligvis var familiens økonomi nogenlunde, for besætningen bestod af to heste, 10 kreaturer og nogle får.

ULYKKEN RAMTE FAMILIEN

Anders Frost fik tre søskende. Da han var 8 år ramte ulykken familien, idet moderen druknede i en mergelgrav. En lillesøster døde kort efter og tre måneder senere nedbrændte stuehuset. Faderen, der nu alene skulle forsørge tre små børn og sin gamle far, “befandt sig da i en meget beklagelig tilstand”. Han giftede sig med en enke med et barn, og Anders blev sendt hjemmefra.

PLEJEBARN HOS “SNOG SØREN” I ALS

Anders blev plejebarn hos gårdmand Søren Sørensen, kaldet “Snog Søren”, i Als. Han fortæller, at plejefaderen tog sig af ham, hvilket lyder, som om Søren var en godhjertet mand. Skolegang blev dog kun til et par års undervisning.

Plejefaderen døde, da Anders var 13 år, gården blev solgt og Anders bortfæstet til “Bitte Søren” i Als. Hvordan han havde det her, fortæller han intet om. Derimod fortæller han, at han intet konfirmationstøj havde, da han 1861 blev konfirmeret i Als kirke. Heldigvis forbarmede en tante sig over ham, så han blev ekviperet. Faderen og stedmoderen omtales ikke.

“Jeg havde saa at sige ingen Klæder at blive konfirmeret i, men heldigvis bragte min Tante fra Karup Møllegaard mig et sæt nyt Tøj paa selve Konfirmationsdagen.”

GÅENDE POST FRA LYNGBY TIL AALBORG

“Det var haardt Dagsarbejde at bære de 2 store Læderposttasker fyldte med Breve og Aviser, især naar hertil kom, at Huden gnavedes af saavel mine Hofters som mine Fødder.”

Anders Frost



Efter et par år med ansættelse på gårde kom Anders til postfører Jørgensen i Lyngby. En gang om ugen bragte han kongelig post fra Lyngby til Aalborg. Turen gik over Terndrup, Store Brøndum, og Lindenberg til Aalborg – en spadseretur på ca. 30 km.

Dagen efter gik hjemturen over Storvorde, Gudumholms fabriker, Sdr. Kongerslev og Bælum til Lyngby. Samme tur skulle en gang om ugen besøges pr. vogn. Gennem to år bragte han post ud på denne rute, og det blev begyndelsen til et liv i postens tjeneste.

Anders Frosts postrute gik omkring Lindenberg slot.
Maleri af Søren Pedersen.

KOMMIS HOS KØBMANDEN I THUSTRUP



Herregården Thustrup, hvor Anders Frost var kommis hos købmanden. Foto: Flemming Hjorth.

Anders Frost lærte handel og regnskabsføring, mens han var ansat hos købmand Jeppe Nielsen på herregården Thustrup i Fræer sogn. Thustrup, ejet af Hjorth-familien, var dengang et lille samfund med mølle, smedje, købmand og håndværkere som murer og snedker foruden forvaltere og tjenestefolk på selve herregården.

Gennem disse år, såvel som de år Anders gik post, kom han i kontakt med mange folk. Det kom ham til gode senere i livet – på den anden side af Atlanten.

KOLONISERING AF FLORIDAS SYDLIGE ØSTKYST

“Der var ingen Posthus, ingen Skole og ingen Kirke, de levede omtrent som vilde Mennesker, helt afskaarne fra den civiliserede Verden. I skoven strejffede Indianerne paa deres Fiskeri- og Jagt-togter.”

ANDERS FROST OG SØSTEREN UDVANDREDE TIL ILLINOIS I USA

Skønt Anders Frost var forlovet med Maren Andersen, født 1852 på en gård i Sejlstrup, forlod han Thustrup i 1873. Han var da 25 år og løste billet til USA. Efter to ugers hård rejse over Atlanten ankom han til Boston den 3. april 1873. Sammen med søsteren Maren rejste han til Springfield i staten Illinois. Maren fik arbejde på et hotel, blev gift med en farmer i Dwight, men døde kort tid efter af tyfus.

I Illinois huttede Anders sig gennem livet uden fast bopæl, forfulgt af uheld og sygdom. Han var afhængig af gode folks velvilighed, ofte danskere, som han kendte i forvejen som Ole og Stine, der var udvandret fra Ved-dum. Efter søsterens død forlod han “den forbandede stat Illinois”.

“Det er min gode Hukommelse ved siden af Tilliden til mig selv, der har hjulpet mig fremad. Jeg har ræsonneret som så ’hvad andre kan gøre, kan også jeg’.”

ANDERS FROST GRUNDLAGDE TO BYER OG MANGE BYGDER I DET NORDLIGE WISCONSIN

I 1876 ankom Anders Frost til New Denmark i Wisconsin, og her tog hans liv en ganske anden drejning. Heldet var med ham, han opkøbte og solgte varer, og i 1877 arriverede hans danske kæreste Maren. De giftede sig og flyttede til vildnisset Maple Valley i den nord-østlige del af staten, hvor Anders havde købt et stykke land med gode træer og en ussel hytte til beboelse.

Anders tilbød kolonisterne at hente og bringe varer fra byen Oconto og samtidig medbringe post og aviser. Det blev begyndelsen til en eventyrlig karriere. Han tjente gode penge ved fældning og salg af træer til de store savværker i området og opkøbte meget land. Derefter grundlagde han to små byer i skoven, Frostville og Mountain. I disse byer byggede han bl.a. hotel til be-værtning af skovarbejderne, fødevarebutik mm., post-hus og skole. Det medførte, at flere danskere flyttede dertil – deriblandt hans bror Søren og Marens bror Anders Gregersen.

Frost fik betroede embeder som postmester og freds-dommer og blev medlem af skolekommission, sogneråd og amtsråd. Han var glødende republikaner og blev i 1895 valgt til rigsdagsmand. Han var foregangsmand for grundlæggelsen af adskillige nybygger og oprettelse af posthuse.

TRE ÆGTESKABER, 10 BØRN OG BESØG I DANMARK

Maren døde efter det fjerde barns fødsel i 1885, og Frost giftede sig med naboens datter, Maren Hansen, hvis familie kom fra Møn. Han tog derefter på en rejse til Danmark i 1886/87, hvor han på hjemmegnen opfordrede unge mænd til at rejse til Wisconsin. Flere fulgte hans råd og tog med til Frostville.

Tilbage i Wisconsin mistede Anders sin anden kone. Catharine Johnsen, født i Nordslesvig, påtog sig opgaven som hustru, og mor for hans 5 børn. Dette ægteskab blev velsignet med 5 børn.

Frost var en pioner og fik stede nye ideer. Han tog til Florida, blev agent for Florida East Coast Railway og Model Land Company, som ønskede at kolonisere den sydlige østkyst. Nord for Miami i Modello/Dania byggede han hus med fødevarebutik, skole, hotel og posthus, og blev udnævnt til postmester.

Omkring 1898-1899 kom 12 danske familier til Dania og tre år senere 30 danskere fra Oconto i Wisconsin. Omkring 1900 flyttede Frost-familien til Dania, der i 1904 blev købstad og hurtigt voksede.

Frost blev demokrat, medlem af byrådet og udnævnt til Notarius Publicus for staten Florida. Han skabte sig en formue bl.a. ved opkøb af jord, udlejning af huse og ved anlæggelse af en tomatfabrik. I 1908 var han en tur i Danmark. Han døde i 1924 – 67 år gammel.

Nybyggerhus. Familien ukendt.
Lokalhistorisk Arkiv for Skørping Kommune.

I 1908 blev Anders Christian Frosts erindringer udgivet i Danmark. Bogens titel er: 30 Aar i Amerika. Skildring af en Danskers Liv i Amerika. Den ligger til grund for beretningen om Anders Frost med citater fra bogen. Supplerende oplysninger om Frost fundet på internettet.